

SPIS TREŚCI

A. Wprowadzenie	2
1. Program „Dzieci bez Opieki w Europie” (SCEP)	2
2. Definicja	2
3. Zasady dobrej praktyki	3
4. Skróty i akronimy stosowane w opracowaniu	4
B. Zasady podstawowe	7
B 1. Najlepszy interes dziecka	7
B 2. Brak dyskryminacji	7
B 3. Prawo do udziału w procesie decyzyjnym	8
B 4. Poszanowanie dla tożsamości kulturowej	8
B 5. Tłumacze	9
B 6. Poufność	9
B 7. Dostęp do informacji	10
B 8. Współpraca z innymi organizacjami	10
B 9. Szkolenie personelu	10
B 10. Długofalowe dobro dziecka	11
B 11. Terminowe podejmowanie decyzji	11
C. Zasady Dobrej Praktyki	12
C 1. Dostęp do terytorium	12
C 2. Dzieci będące ofiarami handlu ludźmi	13
C 3. Migrujące dzieci bez opieki	14
C 4. Identyfikacja dzieci bez opieki	15
C 5. Szukanie rodziny i kontakt	15
C 6. Wyznaczenie kuratora lub doradcy	16
C 7. Rejestracja i dokumentacja	17
C 8. Określanie wieku	18
C 9. Zakaz pozbawiania wolności	18
C 10. Prawo do udziału w procesie decyzyjnym	19
C 11. Opieka doraźna– zdrowie, kształcenie i szkolenie	20
C 11.1 Opieka doraźna	20
C 11.2 Zdrowie	21
C 11.3 Kształcenie, język i szkolenie	22
C 12. Prawo do ubiegania się o azyl lub uznania za uchodźcę	24
C 12.1 Minimalne gwarancje proceduralne	25
C 12.2 Kryteria stosowane przy podejmowaniu decyzji w sprawie wniosku dziecka	26
C 13. Rozwiązania trwale i długoterminowe	28
C 13.1 Pozostanie w kraju przyjmującym/kraju azylu	28
C 13.2 Łączenie rodzin	28
C 13.3 Integracja	29
C 13.4 Adopcja	30
C 13.5 Tożsamość i obywatelstwo	30
C 13.6 Powrót do kraju pochodzenia	31
Załącznik I, Historia dziecka	33
Załącznik II, Prawo międzynarodowe i krajowe, polityki i wytyczne	34
Załącznik III, Materiały źródłowe	37

A. WPROWADZENIE

1. Program „Dzieci bez Opieki w Europie” (SCEP)

Program „Dzieci bez Opieki w Europie” (SCEP) jest wspólną inicjatywą międzynarodowej organizacji International Save the Children Alliance i Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (UNHCR). Program opiera się na uzupełniających się wzajemnie mandatach i fachowej wiedzy obu organizacji.

Wysoki Komisarz ONZ ds. Uchodźców odpowiada za zapewnienie ochrony dzieciom-uchodźcom i dzieciom ubiegającym się o status uchodźcy. Międzynarodowa organizacja Save the Children Alliance stoi na straży pełnej realizacji praw wszystkich dzieci.

Program dąży do realizacji praw i jak najlepszego zabezpieczenia interesów dzieci bez opieki, które przybyły do Europy lub przemieszczają się po Europie, poprzez ustanowienie wspólnej polityki i zaangażowanie w realizację najlepszych praktyk na szczeblu krajowym i europejskim. W ramach tego procesu program promuje rozwijanie partnerstwa z organizacjami pracującymi z dziećmi bez opieki w krajach europejskich.

2. Definicja

„Dzieci bez opieki” to dzieci poniżej 18 roku życia, które przebywają poza krajem swojego pochodzenia i są oddzielone od obojga rodziców lub swoich poprzednich głównych opiekunów prawnych/zwyczajowych. Niektóre dzieci są całkowicie same, podczas gdy inne – również objęte programem SCEP – mogą mieszkać z członkami dalszej rodziny. Wszystkie te dzieci są dziećmi bez opieki i są uprawnione do ochrony międzynarodowej w ramach szerokiego spektrum międzynarodowych i krajowych aktów prawnych. Takie dzieci mogą szukać azylu ze względu na obawę przed prześladowaniami lub brak ochrony na skutek naruszenia praw człowieka, konfliktu zbrojnego lub sytuacji w kraju rodzimym. Mogą być ofiarami handlu ludźmi, wykorzystywanymi seksualnie lub w inny sposób; mogły też przybyć do Europy, aby uciec przed złymi warunkami życia (CRC, art. 1 i 22; Konwencja Haska o ochronie dzieci z 1996 r., art. 6; Wytyczne UNHCR, ust. 3 pkt 1; ECRE (Dzieci) ust. 8 i 11; rezolucja Rady UE w sprawie osób nieletnich pozbawionych opieki, art. 1 ust. 1; Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, art. 2 lit. a) i art. 3 lit. d); Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, art. 14 i 19).

W programie „Dzieci bez Opieki w Europie” stosuje się słowo „bez opieki” raczej niż „rozdzielone”, ponieważ lepiej odzwierciedla podstawowy problem, z którym borykają się te dzieci. A mianowicie są one pozbawione opieki i ochrony ze strony rodziców lub opiekunów prawnych i w konsekwencji cierpią społecznie i psychologicznie. Pomimo że w przypadku niektórych dzieci bez opieki wydaje się, że w momencie przyjazdu do Europy „nie są pozbawione opieki”, towarzyszące im osoby dorosłe nie zawsze są w stanie podjąć odpowiedzialność za opiekę nad nimi.

„Ochrona międzynarodowa” jest konieczna, ponieważ dzieci bez opieki opuściły swoje społeczności i kraj rodzinny i podróżują do Europy lub po Europie. Możliwe, że rozwiązanie

dla ich sytuacji wymaga działań zarówno w kraju rodzinnym jak i obecnym kraju zamieszkania. Niezbędne jest zatem przedsięwzięcie działań na rzecz ochrony dzieci, które są zgodne z przepisami prawa międzynarodowego, prawa krajowego oraz normami w zakresie prawa człowieka.

Program SCEP ma obecnie partnerów w następujących państwach europejskich: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Niderlandy, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Republika Czeska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Szwajcaria, Węgry, Włochy i Zjednoczone Królestwo.

3. Zasady dobrej praktyki

Niniejszy dokument ma na celu przedstawienie przejrzystego opisu regulacji i praktyk wymaganych do wdrożenia środków zapewniających promowanie i ochronę praw dzieci bez opieki w Europie. Zasady w znacznej części opierają się na Konwencji ONZ o Prawach Dziecka (CRC) i dwóch dokumentach: Wytycznych w sprawie regulacji i procedur postępowania z ubiegającymi się o azyl dziećmi pozbawionymi opieki z lutego 1997 r., zwanych w dalszej części „Wytycznymi UNHCR” oraz na Stanowisku Europejskiej Rady ds. Uchodźców i Wypędzonych (ECRE) w sprawie dzieci-uchodźców z listopada 1996 roku, zwanego w dalszej części „ECRE (Dzieci)”.

„Zasady Dobrej Praktyki” zawierają odniesienia do stosownych przepisów prawa międzynarodowego i regionalnego, sposobów postępowania i wytycznych. Ich pełna lista znajduje się w Załączniku II.

Niniejsze opracowanie jest trzecim wydaniem „Zasad Dobrej Praktyki” (SGP) dla Programu SCEP. Należy podkreślić, że ten dokument odzwierciedla dynamiczny postęp w zakresie ochrony praw człowieka i spraw wpływających w szczególności na dzieci bez opieki. „Zasady Dobrej Praktyki” nie stanowią wyczerpującego katalogu norm i Dobrej Praktyki, ale raczej przedstawiają ramy do podejmowania działań i promowania wiedzy, które w przyszłości mogą być dalej rozwijane.

Przy przyszłych poprawkach planu SGU należy bardziej bezpośrednio i kompleksowo zająć się kilkoma bieżącymi problemami. Problemy te obejmują: wiedzę i lobbying na rzecz praw dzieci-żołnierzy, ochronę dzieci - ofiary handlu oraz promowanie praw społeczno-ekonomicznych dzieci bez opieki, w tym dostępu do szkoleń zawodowych i szans na znalezienie zatrudnienia.

Zapraszamy do odwiedzenia naszej strony internetowej, na której umieściliśmy więcej materiałów dotyczących powyżej poruszonych zagadnień i ochrony praw dzieci bez opieki. Bedziemy wdzięczni za przesyłanie nam opinii i komentarzy na temat „Zasad Dobrej Praktyki”, które pomogą je ulepszyć, a także umocnić nasze wspólne wysiłki w tym zakresie.

4. Skróty i akronimy stosowane w opracowaniu

CAT	Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (1984)
CDE	Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty (1960)
CEDAW	Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji wobec kobiet (1979)
CERD	Międzynarodowa Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (1965)
CRC	Konwencja ONZ o Prawach Dziecka (1989)
CRS	Konwencja w sprawie ograniczania bezpaństwowości (1961)
Dublin II	Rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 ustanawiające kryteria i mechanizmy określania Państwa Członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z Państw Członkowskich przez obywatela państwa trzeciego
Dyr. UE Rodzina	Dyrektywa Rady 2003/86/WE w sprawie prawa do łączenia rodzin
Dyr. UE Przyjmowanie	Dyrektywa Rady 2003/9/WE ustanawiająca minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl
ECHR	Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (1950)
ECRE (Dzieci)	Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych: Stanowisko w sprawie dzieci-uchodźców (1996)
ECRE (Integracja)	Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych: Stanowisko w sprawie integracji uchodźców w Europie (grudzień 2002).
ICCPR	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966)
ICESCR	Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (1966)
ICRMW	Międzynarodowa Konwencja dotycząca ochrony praw wszystkich migrantów zarobkowych i członków ich rodzin (1990)

Zasady dobrej praktyki, 2004

ISS	Organizacja ds. pomocy społecznej „International Social Service”
Konwencja Haska 1993	Konwencja Haska o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia (1993)
Konwencja Haska 1996	Konwencja Haska o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej i środków ochrony dzieci (1996)
Konwencja o Uchodźcach 1951	Konwencja ONZ dotycząca statusu uchodźców (1951)
Ministrowie RE 91	Zalecenie Komitetu Ministrów nr R (91) 11 w sprawie wykorzystywania seksualnego, pornografii i prostytucji dzieci i młodzieży oraz handlu dziećmi i młodzieżą
Ministrowie RE 2000	Zalecenie Komitetu Ministrów nr R (2000) 11 w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi dla celów wykorzystywania seksualnego
MOP C182	Konwencja nr C182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci (1999)
OBWE	Plan Działań OBWE w sprawie zwalczania handlu ludźmi, Spotkanie Ministerialne w Maastricht (2003)
Podręcznik UNHCR	Podręcznik UNHCR „Zasady i tryb ustalania statusu uchodźcy” (1992)
Protokół 1 do CRC	Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii (2000)
Protokół 2 do CRC	Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne (2000)
Protokół o handlu ludźmi	Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych o zorganizowanej przestępczości międzynarodowej (2000)
Protokół o przemyśle	Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (2000)

Zasady dobrej praktyki, 2004

RE	Rada Europy
RE Młodzi migranci	Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1596 (2003). Sytuacja młodych migrantów w Europie
Rez. UE	Rezolucja Rady UE w sprawie osób nieletnich pozbawionych opieki będących obywatelami państw trzecich (1997)
Rez. UE Min. gwarancje	Rezolucja Rady UE w sprawie minimalnych gwarancji w procedurze azylowej (1995)
SRMTK	Statut Rzymski Międzynarodowego Trybunału Karnego (1998)
UDHR	Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (1948)
UNHCHR	Wysoki Komisarz Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka
UNHCR	Wysoki Komisarz Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców
UNHCR-AP	„Agenda for Protection” - Plan Ochrony UNHCR (2002)
Wytyczne ONZ dot. pr. człowieka i handlu ludźmi	Zasady i wytyczne rekomendowane przez Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka dotyczące praw człowieka i handlu ludźmi, E/2002/68/Add.1, 20 maja 2002 r.
Wytyczne UNHCR	Wytyczne UNHCR w sprawie polityk i procedur postępowania z gającymi się o azyl dziećmi pozbawionymi opieki (1997)
Zal. RE dot. wydaleń	Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy nr 1547 (2002) w sprawie procedur wydalania zgodnych z prawami człowieka oraz przeprowadzanych z poszanowaniem bezpieczeństwa i godności
Zal. RE Lotniska	Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1475 (2000). Przybycie osób ubiegających się o azyl na lotniska europejskie
Zal. RE Szkolenie urzędników	Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1309 (1996) w sprawie szkolenia urzędników przyjmujących w punktach kontroli granicznej osoby ubiegające się o azyl

B. ZASADY PODSTAWOWE

Są to zasady, które stanowią podstawę Zasad Dobrej Praktyki i należy je uwzględniać na wszystkich etapach udzielania opieki i ochrony dzieciom bez opieki.

** Uwaga: większości odsyłaczy, gdy są wymieniane po raz pierwszy, towarzyszy tekst będący jedynie wyciągiem lub podsumowaniem danego artykułu lub ustępu. W pozostałych przypadkach tekst lub link można znaleźć w Załączniku III na końcu niniejszego opracowania, gdzie zgromadzono odsyłacze do materiałów źródłowych. Czytelnicy, którzy pragną wykorzystać akty prawne lub regulacje do lobbingu na rzecz praw dzieci bez opieki powinni sięgnąć do pełnych tekstów tych dokumentów. **

1. Najlepszy interes dziecka

We wszystkich działaniach dotyczących dzieci sprawą nadrzędną będzie działanie w ich najlepszym interesie.

* CRC, art. 3 ust. 1: We wszystkich działaniach dotyczących dzieci... sprawą nadrzędną będzie działanie w ich najlepszym interesie.

* ECRE (Dzieci), ust. 4

* ICCPR, art. 24 ust. 1: Każde dziecko, bez żadnej dyskryminacji, ma prawo do środków ochrony, jakich wymaga status małoletniego, ze strony rodziny, społeczeństwa i Państwa.

* ICESCR, art. 10 ust. 3: Należy podjąć specjalne kroki w celu zapewnienia ochrony wszystkim dzieciom bez jakiegokolwiek dyskryminacji.

* Podręcznik UNHCR, ust. 14

* Wytyczne UNHCR, ust. 1 ust. 5

2. Brak dyskryminacji

Dzieci bez opieki są uprawnione do takiego samego traktowania i praw jak dzieci, które są obywatelami lub rezydentami danego Państwa. Przede wszystkim należy je traktować jak dzieci. Wszelkie aspekty związane z ich statusem imigracyjnym powinny mieć drugorzędną wagę.

* CEDAW: Niniejsza Konwencja określa środki mające na celu wyeliminowanie wszelkich form dyskryminacji wobec kobiet i dziewcząt.

* CERD

* CRC, art. 2: Prawa zawarte w Konwencji CRC mają zastosowanie dla każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne i inne, narodowość, przynależność do grupy etnicznej lub społecznej, status majątkowy, niepełnosprawność, cenzus urodzenia lub jakikolwiek inny tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.

* CRC, art. 22 ust. 1: Pozostające bez opieki dziecko-uchodźca lub dziecko poszukujące azylu jest uprawnione do otrzymania odpowiedniej ochrony i pomocy przy korzystaniu z praw zawartych w Konwencji lub innych międzynarodowych aktach dotyczących praw człowieka

oraz innych dokumentach w sprawach humanitarnych, których wspomniane Państwa są Stronami.

* ECHR, art.14: Korzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów, jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, narodowość lub przynależność do grupy społecznej, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, bądź z jakichkolwiek innych przyczyn.

* ECRE (Dzieci), ust. 5-7

* ICCPR, art. 24 ust. 1

* ICESCR, art. 10 ust. 3

* ICRMW, art. 18 ust. 1: Migranci zarobkowi i członkowie ich rodzin mają prawo do równości traktowania z obywatelami danego Państwa przed sądami i trybunałami.

* Protokół o handlu ludźmi, art. 14 ust. 2: Działania będą interpretowane oraz stosowane w sposób nie powodujący dyskryminacji osób, które są ofiarami handlu ludźmi.

* Protokół o przemyśle, art. 19 ust. 2: Działania określone w niniejszym protokole będą interpretowane oraz stosowane w sposób nie powodujący dyskryminacji osób, które są ofiarami czynów, o których mowa w artykule 6 niniejszego protokołu.

3. Prawo do udziału w procesie decyzyjnym

W procesie decyzyjnym należy wziąć pod uwagę poglądy i życzenia dzieci bez opieki. Należy wprowadzić środki ułatwiające ich udział stosownie do wieku i stopnia dojrzałości.

* CRC, art. 12: Poglądy dzieci będą przyjmowane z należyłą wagą stosownie do ich wieku oraz dojrzałości; dzieci będą miały zapewnioną możliwość wypowiedzenia się w każdym postępowaniu ich dotyczącym.

* ECRE (Dzieci), ust. 25 i 26

* Podręcznik UNHCR, ust. 41

* UNHCR-AP, część III, cel 6 ust. 2: Państwa, UNHCR i partnerzy powinni zapewnić dzieciom uchodźcom możliwość aktywnego udziału w procesie decyzyjnym, a także we wdrażaniu podjętych decyzji.

* Wytoczne UNHCR, ust. 5 pkt 14-15

4. Poszanowanie dla tożsamości kulturowej

Jest bardzo ważne, aby dzieci bez opieki miały możliwość zachowania swojego języka ojczystego oraz utrzymywania więzi ze swoją kulturą i religią. Zapewniana opieka, usługi medyczne oraz kształcenie powinny odzwierciedlać potrzeby kulturowe dzieci. Należy zadbać, aby nie utrzymywać tych aspektów tradycji kulturowych, które są szkodliwe lub dyskryminujące wobec dzieci. Zachowanie kultury i języka jest ważne również, w razie gdyby dziecko powróciło do kraju pochodzenia.

* CRC, art. 8: Dzieci mają prawo do zachowania lub ponownego ustanowienia kluczowych elementów swojej tożsamości.

* CRC, art. 24: Dzieci mają prawo do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

* CRC, art. 30: Dzieci należące do mniejszości etnicznych, religijnych lub językowych mają prawo do korzystania z własnej kultury, do praktykowania swojej religii lub używania własnego języka.

* ECRE (Dzieci), ust. 39

* ICCPR, art. 27: W Państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe, osoby należące do tych mniejszości nie mogą być pozbawione prawa do wyznawania i praktykowania własnej religii oraz posługiwania się własnym językiem.

* ICRMW, art. 12 ust. 1: Migranci zarobkowi i członkowie ich rodzin mają prawo do wolności myśli, sumienia i religii.

* ICRMW, art. 31: Państwa zapewnią poszanowanie dla tożsamości kulturowej migrantów zarobkowych i ich rodzin oraz nie będą im zabraniać utrzymywania więzi kulturowych z krajem pochodzenia.

5. Tłumacze

Podczas przeprowadzania wywiadu z dzieckiem bez opieki lub w razie konieczności korzystania z porad prawnych, dziecku należy zapewnić odpowiednio przeszkolonego tłumacza posługującego się językiem preferowanym przez dziecko.

* CRC, art. 12

* CRC, art. 13: Dziecko będzie miało prawo do swobodnej wypowiedzi oraz do poszukiwania, otrzymania i przekazywania informacji.

* ICCPR, art. 19: Każdy człowiek ma prawo do posiadania bez przeszkód własnych poglądów. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyrażania opinii.

* Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt. 13.

6. Poufność

Należy podjąć starania, aby nie ujawniać informacji o dziecku bez opieki, które mogłyby powodować zagrożenie dla członków jego rodziny w kraju pochodzenia. Przed ujawnieniem poufnych informacji innym organizacjom lub osobom należy - w sposób stosowny do wieku dziecka - uzyskać na to jego zgodę. Informacji nie należy wykorzystywać do celów innych niż te, dla których zostały udzielone.

* CRC, art. 16: Dziecko ma prawo do ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w sferę życia prywatnego, rodzinnego lub domowego czy w korespondencję.

* ECHR, art. 8: Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

* ICCPR, art. 17: Nikt nie może być narażony na samowolną lub bezprawną ingerencję w jego życie prywatne, rodzinne, dom czy korespondencję, ani też na bezprawne zamachy na jego cześć i dobre imię.

* ICRMW, art. 14: Żaden migrant zarobkowy lub członek jego rodziny nie może podlegać bezprawnym ingerencjom w jego życie prywatne, rodzinne lub domowe, w korespondencję albo inne środki komunikacji.

* Rez. UE, art. 3 ust. 1: Informacje w sprawie tożsamości i sytuacji nieletniego mogą być uzyskiwane różnymi środkami, w szczególności za pomocą odpowiedniego wywiadu, który powinien zostać przeprowadzony najszybciej jak to możliwe, w sposób odpowiadający

wiekowi nieletniego. Żądając, otrzymując, przekazując i przechowując uzyskane informacje należy dolożyć szczególnych starań i zachować poufność, w szczególności w przypadku osób ubiegających się o azyl, w celu zarówno ochrony osoby nieletniej jak i członków jej rodziny.

* Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 16-17

7. Dostęp do informacji

Dzieci bez opieki powinny mieć zapewnione przystępne informacje dotyczące, m.in. ich uprawnień, dostępnych usług, procedury azylowej, poszukiwania rodzin i sytuacji w kraju pochodzenia.

* CRC, art. 13

* CRC, art. 17: Państwa zapewniają, aby dziecko miało dostęp do informacji oraz materiałów pochodzących z różnorodnych źródeł krajowych i międzynarodowych.

* CRC, art. 22 ust. 2: Państwa współdziałają w stopniu, jaki uznają za właściwy, w wysiłkach podejmowanych przez Narody Zjednoczone i inne organizacje międzyrządowe oraz pozarządowe, dla odnalezienia rodzin.

* ECRE (Dzieci), ust. 31

* ICRMW, art. 33 ust. 1 lit. b): Migranci zarobkowi i członkowie ich rodzin są uprawnieni do otrzymania informacji o warunkach ich przyjęcia oraz o swoich prawach i obowiązkach.

8. Współpraca z innymi organizacjami

Organizacje, departamenty rządowe oraz specjaliści zajmujący się świadczeniem usług na rzecz dzieci bez opieki powinni ze sobą współpracować, by dbać o jak najlepszy interes dzieci. Zapewnienie ochrony dzieciom bez opieki wymaga kompleksowego podejścia.

* CRC, art. 22 ust. 2

* Rez. UE, art. 5 ust. 3 lit. c) i d): Władze powinny, w związku z powrotem osoby nieletniej, współpracować z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak UNHCR lub UNICEF, oraz w przypadku gdy sytuacja tego wymaga, z organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia opieki w kraju, do którego osoba nieletnia zostanie odesłana.

* Wytyczne UNHCR, ust. 12

9. Szkolenie personelu

Osoby pracujące z dziećmi bez opieki powinny zostać odpowiednio przeszkolone w zakresie potrzeb i praw takich dzieci. Urzędnicy imigracyjni i straż graniczna powinni zostać przeszkoleni w zakresie przeprowadzania wywiadów w sposób przyjazny dla dziecka.

* CRC, art. 3 ust. 3: Państwa zapewnią, aby instytucje i służby odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

* Dyr. UE Przyjmowanie, art. 19 ust. 4: Pracujący z małoletnimi pozbawionymi opieki winni posiadać lub otrzymać właściwe szkolenie w zależności od ich potrzeb oraz są związani zasadą

poufności określoną w prawie krajowym, w odniesieniu do każdej informacji uzyskanej podczas wykonywania pracy.

* Rez. UE, art. 4 ust. 5: Wywiad powinien być przeprowadzony przez funkcjonariuszy, którzy posiadają niezbędne doświadczenie lub wykształcenie. Znaczenie właściwego kształcenia funkcjonariuszy, przeprowadzających wywiady z osobami nieletnimi pozbawionymi opieki, ubiegającymi się o azyl, powinno być należycie wzięte pod uwagę.

* Wytyczne UNHCR, ust. 11

* Zal. RE Szkolenie urzędników, ust. 3 i 4

10. Długofalowe dobro dziecka

Decyzje podejmowane w odniesieniu do dzieci bez opieki powinny uwzględniać w możliwie jak najszerszym zakresie długofalowe dobro dziecka.

* CRC, art. 3 ust. 1

* CRC, art. 22 ust. 1

* CRC, art. 22 ust. 2

* Podręcznik UNHCR, ust. 214

* Rez. UE, art. 5: W przypadku gdy osoba nieletnia nie uzyska pozwolenia na przedłużenie pobytu w Państwie Członkowskim, dane Państwo Członkowskie może wyłącznie odesłać z powrotem osobę nieletnią do kraju jej pochodzenia lub do państwa trzeciego, przygotowanego na jej przyjęcie, jeżeli w momencie przybycia do tego państwa – w zależności od potrzeb osoby nieletniej w kontekście jej wieku i stopnia niezależności – dostępne są właściwe warunki przyjęcia i opieka.

* Wytyczne UNHCR, ust. 9

11. Terminowe podejmowanie decyzji

Wszelkie decyzje dotyczące dzieci bez opieki winny być podejmowane terminowo z uwzględnieniem postrzegania czasu przez dziecko.

* CRC art. 3 ust. 1

* Wytyczne UNHCR, ust. 8 pkt 1-5

C. ZASADY DOBREJ PRAKTYKI

Poniższy rozdział prezentuje Zasady Dobrej Praktyki w odniesieniu do dzieci bez opieki od momentu ich przyjazdu do czasu podjęcia długoterminowej decyzji o ich przyszłości.

1. Dostęp do terytorium

Dzieciom bez opieki, które szukają ochrony nigdy nie wolno odmawiać wjazdu do kraju ani nie wolno ich zwracać do punktu wjazdu. Nie wolno ich nigdy pozbawiać wolności z powodu imigracyjnych regulacji. Ponadto władze imigracyjne nie mogą przeprowadzać szczegółowych wywiadów z dziećmi bez opieki w punkcie wjazdu do kraju (zob. pkt C.6).

* CAT, art. 3. Żadne państwo nie może zwracać osoby do kraju, w którym może jej grozić stosowanie tortur.

* CRC, art. 6 ust. 1: Każde dziecko ma prawo do życia.

* CRC, art. 37 lit. b): Dzieci nie będą pozbawiane wolności w sposób bezprawny lub arbitralny; zatrzymanie dziecka i odseparowanie go od osób dorosłych może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny.

* Dublin II, art. 3 ust. 1: Państwa Członkowskie rozpatrują wniosek każdego obywatela państwa trzeciego, który składa wniosek na granicy lub na jego terytorium.

* ECHR, art. 2 ust. 1: Prawo każdego człowieka do życia jest chronione przez ustawę.

* ECHR, art.3. Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

* ECRE (Dzieci), ust. 14 i 15

* ICCPR, art. 6 ust. 1: Każda istota ludzka ma prawo do życia. Prawo to powinno być chronione przez ustawę. Nikt nie może być samowolnie pozbawiony życia.

* Konwencja o uchodźcach 1951:

Art. 31: Państwa nie będą nakładały kar za nielegalny wjazd lub pobyt na uchodźców przybywających z terytorium, na którym groziły im prześladowania w rozumieniu art. 1.

Art. 33: Państwa nie będą zwracać osoby do kraju, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo w rozumieniu art. 1.

* Rez. UE Min. gwarancje, ust. 1: Procedury winny być w pełni zgodne z art. 1 Konwencji z roku 1951 dotyczącej definicji uchodźcy oraz z art. 33 dotyczącym zasady non-refoulement (zakazu wydalania uchodźcy do kraju, w którym istnieje poważne ryzyko złego traktowania).

* Wytyczne UNHCR, ust. 4. pkt 1 i 2

2. Dzieci będące ofiarami handlu ludźmi

Handel dziećmi związany z prostytutką, produkcją pornografii dziecięcej oraz innymi formami wykorzystania jest w Europie poważnym problemem. Państwa powinny wprowadzać środki zapobiegawcze uniemożliwiające lub powstrzymujące handel dziećmi poprzez wymianę informacji z innymi państwami oraz czuwać nad uwrażliwieniem na ten problem urzędników imigracyjnych oraz straży granicznej.

Dzieci są wykorzystywane zarówno przez osoby, które nimi handlują, jak i przez osoby, które korzystają z ich usług w kraju przeznaczenia.

Postępowanie urzędników imigracyjnych, funkcjonariuszy policji, pracowników socjalnych oraz innych specjalistów z dziećmi-ofiarami handlu winno być zgodne z zasadami ochrony dzieci, które mają pierwszeństwo przed prawem imigracyjnym i zwalczaniem przestępczości.

Przy podejmowaniu jakichkolwiek decyzji mających wpływ na dziecko będące ofiarą handlu należy zasięgać jego opinii i uwzględnić jego poglądy i pragnienia, co ma również na celu przyspieszenie rehabilitacji i umocnienie jego pewności siebie .

- * CRC, art. 34: Państwa zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych.
- * CRC, art. 35: Państwa będą podejmowały wszelkie kroki dla przeciwdziałania uprowadzeniom, sprzedaży bądź handlowi dziećmi, dokonywanych dla jakichkolwiek celów i w jakiegokolwiek formie.
- * CRC, art. 36: Państwa będą bronić dziecko przed wszelkimi innymi formami wyzysku, w jakimkolwiek aspekcie naruszającym dobro dziecka.
- * CRC, art. 37
- * CEDAW, art. 6: Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, w celu położenia kresu wszelkim formom handlu kobietami oraz seksualnego wykorzystywania kobiet (i dziewcząt).
- * ECHR, art. 4: Nikt nie może być trzymany w niewoli lub w poddaństwie lub być zmuszany do świadczenia pracy przymusowej.
- * ICCPR, art. 8: Nie wolno nikogo trzymać w niewoli lub w poddaństwie ani nie wolno nikogo zmuszać do pracy obowiązkowej.
- * ICESCR, art. 10 ust. 3: Należy chronić dzieci i młodzież przed wyzyskiem ekonomicznym i społecznym.
- * Ministrowie RE 91
- * Ministrowie RE 2000
- * MOP C182, art. 3: Wyrażenie „najgorsze formy pracy dzieci” obejmuje sprzedaż i handel dziećmi.
- * OBWE
- * Protokół 1 do CRC, art. 3: Wprowadza obowiązek objęcia prawem karnym seksualnego wykorzystywania dzieci lub handlu dziećmi dla dowolnych celów (transplantacja organów, adopcja, prostytutka, praca dzieci).
- * Protokół 1 do CRC, art. 8 ust. 1: Państwa podejmą odpowiednie kroki w celu ochrony interesów dzieci, które są ofiarami wykorzystywania seksualnego lub handlu.
- * Protokół o handlu ludźmi, art. 3 lit. a): „Handel ludźmi” oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły, lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd,

nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania.

Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób, lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, albo usunięcie organów.

art. 3 lit. c): Werbowanie, transport, przekazanie, przechowywanie lub przyjęcie dziecka celem jego wykorzystania uznawane jest za „handel ludźmi” nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod wymienionych w punkcie (a) niniejszego artykułu.

art. 6: Państwa zapewnią pomoc i ochronę ofiarom handlu ludźmi.

art. 7: Każde Państwo Strona rozważy umożliwienie ofiarom handlu ludźmi pozostanie na jego terytorium na pobyt czasowy lub stały, zależnie od okoliczności.

art. 9: Państwa wprowadzą różnorodne środki mające na celu zapobiegania handlowi ludźmi oraz ochronę ofiar.

art. 10: Organy ścigania, imigracyjne lub inne właściwe organy będą współpracowały w wymianie informacji dotyczących handlu ludźmi. Państwa zapewnią lub zwiększą liczbę szkoleń dla funkcjonariuszy właściwych organów.

art. 14 ust. 2.

* Protokół o przemyśle, art. 19

* Rada UE: Wspólne działanie z dnia 24 lutego 1997 r. dotyczące działań mających na celu zwalczanie handlu ludźmi i seksualnego wykorzystywania dzieci.

* Rada UE: Deklaracja Brukselska w sprawie zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi, maj 2003 r.: ust. 9, 12, 13.

* RE Młodzi migranci , ust. 8

* UNHCR-AP, część III, cel 2 ust. 2: Państwa powinny zapewnić, aby ich procesy azylowe uwzględniały możliwość przyjmowania wniosków od indywidualnych osób będących ofiarami handlu ludźmi, w tym od kobiet i dziewcząt.

* Wytyczne ONZ dot. pr. człowieka i handlu ludźmi – wytyczna nr 8.

3. Migrujące dzieci bez opieki

Niektóre dzieci bez opieki podróżują samodzielnie jako migranci szukający ucieczki przed biedą, deprivacją i ciężkimi doświadczeniami. W razie rozpatrywania sprawy takiego dziecka przez organy władzy nie należy go wydalać z kraju bez przeprowadzenia dokładnej oceny sytuacji w kraju jego pochodzenia. Dzieci takie powinny być uprawnione do składania wniosków o azyl i/lub wniosku o pobyt stały. Każde migrujące dziecko bez opieki powinno mieć dostęp do pomocy społecznej, kształcenia i usług medycznych.

* CRC, art. 2

* ICRMW: Niniejsza Konwencja określa prawa wszystkich migrantów zarobkowych i członków ich rodzin.

* Protokół o przemyśle, art. 19 ust. 2

* RE Młodzi migranci , ust. 6

4. Identyfikacja dzieci bez opieki

W punktach kontroli granicznej władze imigracyjne powinny wprowadzić procedury umożliwiające identyfikację dzieci bez opieki i ich kierowanie do właściwych organów ds. dzieci. W razie gdy dziecku towarzyszy osoba dorosła konieczne jest ustalenie charakteru relacji pomiędzy dzieckiem a dorosłym. Ponieważ wiele dzieci przy wjeździe do kraju nie jest identyfikowanych w punktach granicznych jako „dzieci bez opieki”, organizacje i specjaliści powinni wymieniać informacje umożliwiające ich identyfikację oraz zapewnić, że otrzymają one odpowiednią ochronę.

Niektóre dzieci zostają bez opieki po wjeździe do kraju (rozbiecie rodziny, wyjazd opiekuna itd.). Władze imigracyjne oraz organy zajmujące się uchodźcami powinny zapewnić, by wszelkie zmiany w statusie dziecka wynikające z takiej separacji znalazły odzwierciedlenie w stosowanych przez nie procedurach.

* CRC, art. 8

* Rez. UE, art. 3 ust. 1

* Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 1-3 i Załącznik II

5. Szukanie rodziny i kontakt

Należy możliwie jak najszybciej podjąć poszukiwania rodziców i krewnych dziecka, jednakże wyłącznie w sytuacji gdy nie powoduje to zagrożenia dla samego dziecka lub członków jego rodziny w kraju pochodzenia. Poszukiwania rodziny należy przeprowadzać wyłącznie z zachowaniem poufności. Państwa i inne organizacje zajmujące się szukaniem rodzin powinny współpracować z agendami ONZ, biurami poszukiwań Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża oraz organizacją International Social Service. Dzieci bez opieki należy stosownie informować, konsultować się z nimi w trakcie procesu poszukiwania rodziny oraz uwzględniać ich życzenia w tej kwestii. W stosownych przypadkach osoby odpowiadające za dobro dziecka powinny ułatwiać regularną komunikację pomiędzy dzieckiem a jego rodziną.

* CRC, art. 9 ust. 3: Dzieci odseparowane od rodziców mają prawo do utrzymywania kontaktów z rodzicami.

* CRC, art. 10 ust. 1: Wnioski w sprawie łączenia rodziny będą rozpatrywane „w sposób przychylny, humanitarny i w szybkim trybie”.

* CRC, art. 10 ust. 2: Dziecko, którego rodzice przebywają w różnych państwach, będzie miało prawo do utrzymywania stosunków z rodzicami.

* CRC, art. 22 ust. 2

* Dyr. UE Przyjmowanie, art. 19 ust. 3: Państwa Członkowskie, chroniąc dobro małoletniego pozbawionego opieki, podejmują starania w celu odnalezienia członków jego lub jej rodziny tak szybko, jak to możliwe. W przypadkach, gdy życie lub integralność osoby małoletniej albo jej bliskich krewnych może być zagrożona należy zadbać o zapewnienie poufności zbierania, przetwarzania i obiegu informacji dotyczących tych osób tak, aby uniknąć zagrożenia ich bezpieczeństwa.

* ECHR, art. 8

* ECRE (Dzieci), ust. 32

* ICCPR, art. 23 ust. 1: Rodzina ma prawo do ochrony ze strony Państwa

* ICRMW, art. 44 ust. 1: Państwa podejmą stosowne środki w celu zapewnienia ochrony jedności rodzin migrantów zarobkowych.

* Rez. UE, art. 3 ust. 3: Państwa Członkowskie powinny podjąć starania w celu odnalezienia członków rodziny osoby nieletniej pozbawionej opieki lub w celu określenia miejsca zamieszkania członków rodziny, bez względu na ich status prawny i nie naruszając ważności jakiegokolwiek wniosku o pozwolenie na pobyt. Osoby nieletnie pozbawione opieki mogą również być zachęcane i może być im udzielana pomoc w kontaktowaniu się z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża, krajowymi organizacjami Czerwonego Krzyża lub innymi organizacjami w celu odnalezienia jego członków rodziny. Poufność powinna być właściwie respektowana w celu ochrony zarówno osoby nieletniej jak i członków jej rodziny.

* Podręcznik UNHCR, ust. 218

* Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 17

6. Wyznaczenie kuratora lub doradcy

Zaraz po zidentyfikowaniu dziecka bez opieki należy wyznaczyć niezależnego opiekuna lub doradcę, który – w perspektywie długoterminowej – będzie doradzać dzieciom bez opieki i chronić je. Bez względu na status prawny takiej osoby (np.: opiekun prawny, pracownik organizacji pozarządowej) jej obowiązki powinny obejmować:

- zapewnienie, że wszystkie decyzje podejmowane są z uwzględnieniem dobra dziecka
- zapewnienie, że dziecko ma odpowiednią opiekę, zakwaterowanie, kształcenie, wsparcie językowe i opiekę medyczną
- zapewnienie, że dziecko ma odpowiednią reprezentację prawną w związku z jego statusem imigracyjnym oraz ubieganiem się o azyl
- konsultowanie się z dzieckiem i udzielanie mu porad
- opracowanie trwałego rozwiązania uwzględniającego dobro dziecka
- zapewnienie kontaktów pomiędzy dzieckiem a różnymi organizacjami mogącymi świadczyć usługi na rzecz dziecka
- wypowiedanie się w imieniu dziecka w razie potrzeby
- badanie możliwości odnalezienia rodziny i połączenia rodziny z dzieckiem
- pomaganie dziecku w utrzymywaniu kontaktów ze swoją rodziną.

W celu zapewnienia dzieciom bez opieki niezbędnej ochrony wyznaczenie opiekuna/doradcy winno mieć miejsce w ciągu miesiąca od zgłoszenia dziecka właściwym władzom.

Osoby wykonujące powyższe obowiązki mogą być rekrutowane spośród różnych specjalistów. Jednakże, w celu skutecznego wypełniania swojej roli, doradcy lub opiekunowie powinni mieć odpowiednią wiedzę fachową na temat opieki nad dziećmi oraz rozumieć specjalne i kulturowe potrzeby dzieci bez opieki. Osoby takie powinny być szkolone, otrzymywać wsparcie zawodowe oraz przechodzić policyjną kontrolę referencji.

* CRC, art. 12

* CRC, art. 18 ust. 2: Państwa będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci.

* CRC, art. 20 ust. 1: Dziecko pozbawione swego środowiska rodzinnego będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa.

- * CRC, art. 20 ust. 3: Opieka zapewniana dziecku pozbawionemu swego środowiska rodzinnego winna uwzględniać jego tożsamość etniczną, religijną, kulturową i językową.
- * Dyr. UE Przyjmowanie, art. 19 ust. 1: Państwa Członkowskie przyjmują tak szybko, jak to możliwe, środki mające na celu zapewnienie reprezentowania osób małoletnich pozbawionych opieki przez kuratorów lub opiekunów albo, w stosownych przypadkach, przez organizację, która odpowiedzialna jest za opiekę i dobrą sytuację małoletnich, lub innego rodzaju właściwe przedstawicielstwo. Odpowiednie organy będą regularnie monitorować i oceniać, jak opiekunowie/kuratorzy wykonują swoje obowiązki.
- * ECRE (Dzieci), ust. 16-18
- * Konwencja Haska z roku 1993
- * Konwencja Haska z roku 1996, art. 3: Państwa, w których dzieci bez opieki mają „fizyczne” miejsce zamieszkania, mogą powziąć środki ochrony, np. poprzez ustanowienie kuratora/opiekuna.
- * Konwencja Haska z roku 1996, art. 6: Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do dzieci-uchodźców pozostawionych bez opieki lub dzieci wysiedlonych ze swoich krajów na skutek zająć mających miejsce w ich rodzinnym kraju.
- * Podręcznik UNHCR, ust. 214
- * RE Młodzi migranci, ust. 4 vi
- * Rez. UE, art. 3 ust. 4 i 5: Państwa Członkowskie powinny zapewnić najszybciej jak to możliwe reprezentację przez kuratora, reprezentację przez organizację, która jest odpowiedzialna za opiekę i ochronę nieletnich lub inną odpowiednią reprezentację. Kurator powinien dbać o to, by potrzeby osoby nieletniej (na przykład prawne, socjalne, medyczne lub psychologiczne) były należycie spełniane.
- * UNHCR-AP, część III, cel 1 ust. 9: Państwa, UNHCR, organizacje pozarządowe i inni partnerzy winni zajmować się potrzebami dzieci bez opieki, w tym między innymi poprzez tymczasowe umieszczanie ich w rodzinach zastępczych lub wyznaczenie opiekunów publicznych lub niepublicznych oraz monitorowanie poczynionych ustaleń.
- * Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 7

7. Rejestracja i dokumentacja

Dla ochrony długoterminowych interesów dzieci bez opieki niezbędne jest prowadzenie ewidencji i dokumentacji przy użyciu procedury wywiadu „dwuetapowego”. Pracownicy imigracyjni i straż graniczna powinni ograniczyć wywiad do zebrania podstawowych informacji o tożsamości dziecka. Wywiady przeprowadzane przez organy imigracyjne winny zawsze być przeprowadzane w obecności prawnika, opiekuna lub innej uprawnionej do tego osoby. Pełną historię dziecka (patrz Załącznik I) powinien zebrać odpowiedni organ opieki społecznej ds. dzieci lub inna wyznaczona organizacja zajmująca się opieką nad dziećmi. Osoby przeprowadzające wywiad z dziećmi bez opieki powinny być odpowiednio przeszkolone i mieć fachową wiedzę na temat przeprowadzania wywiadów z dziećmi.

- * CRC, art. 8
- * Rez. UE, art. 3 ust. 1
- * Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 6 i pkt 8-10

8. Określanie wieku

Określenie wieku obejmuje czynniki fizyczne, rozwojowe, psychologiczne i kulturowe. W razie stwierdzenia konieczności przeprowadzenia oceny wieku, winni ją wykonywać niezależni specjaliści posiadający stosowną wiedzę fachową i znający pochodzenie etniczne/kulturowe dziecka. Ocen nie wolno przeprowadzać pod przymusem lub w kulturowo niestosowny sposób. W szczególności należy zapewnić, aby przeprowadzane badania były adekwatne do płci.

W razie wątpliwości, osoba twierdząca, że nie ukończyła 18 roku życia, powinna tymczasowo być traktowana jako nieletnia.

Należy pamiętać, że oceny wieku nie da się przeprowadzić w sposób naukowo precyzyjny, a zatem należy zostawić miejsce na znaczny margines błędu. Przy ustalaniu wieku w przypadku dzieci bez opieki wątpliwości należy rozstrzygać na ich korzyść.

* ECRE (Dzieci), ust. 9

* Konwencja o uchodźcach 1951, art. 31: Kary nie będą nakładane na uchodźców ubiegających się o azyl, którzy weszli na terytorium bez zezwolenia, pod warunkiem że przedstawią wiarygodne przyczyny swojego nielegalnego wjazdu.

* Podręcznik UNHCR, ust. 196-197

* Rez. UE, art. 4 ust. 3: Ocena wieku powinna być przeprowadzana obiektywnie. Do takich celów Państwa Członkowskie mogą powierzyć przeprowadzenie przez wykwalifikowany personel medyczny, medycznego badania wieku, za zgodą osoby nieletniej, specjalnie wyznaczonego dorosłego przedstawiciela, lub instytucji.

* Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 11

9. Zakaz pozbawiania wolności

Dzieci bez opieki nie powinny być nigdy zatrzymywane z przyczyn związanych z ich statusem imigracyjnym. Dotyczy to zatrzymania na granicy, przykładowo, w strefach międzynarodowych, ośrodkach zatrzymań, celach policyjnych, w więzieniach lub innych specjalnych zamkniętych ośrodkach dla młodych ludzi.

* CRC, art. 37 lit. a): Żadne dziecko nie będzie podlegało torturowaniu bądź okrutnemu, niehumanicznemu czy poniżającemu traktowaniu lub karaniu.

* CRC, art. 37 lit. b).

* ECHR, art. 3

* ECHR, art. 5: Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego.

* ECRE (Dzieci), ust. 20

* ICCPR, art. 7: Nikt nie będzie poddawany torturom lub okrutnemu, niehumanicznemu albo poniżającemu traktowaniu lub karaniu.

* ICCPR, art. 9: Nikt nie może być samowolnie aresztowany lub zatrzymany.

* ICRMW, art. 16 ust. 4: Migranci zarobkowi i członkowie ich rodzin nie mogą być indywidualnie lub zbiorowo aresztowani lub zatrzymywani bez powodu.

* Rez. UE, art. 2 ust. 3: Osoby nieletnie pozbawione opieki, które na mocy przepisów krajowych muszą pozostać na granicy do czasu podjęcia decyzji dotyczącej ich przyjęcia na terytorium lub ich powrotu, powinny otrzymać niezbędne wsparcie materialne i opiekę.

* UNHCR-AP, część III, cel 1 ust. 9

- * Wytyczne UNHCR ust. 7 pkt 6-7
- * Zasady ONZ dotyczące ochrony nieletnich pozbawionych wolności.

10. Prawo do udziału w procesie decyzyjnym

Należy zasięgać opinii dzieci bez opieki oraz uwzględniać ich poglądy i życzenia przy podejmowaniu decyzji ich dotyczących. Należy wprowadzić środki ułatwiające ich udział stosownie do wieku i stopnia dojrzałości. Dzieci bez opieki mają prawo do wypowiedzania się na każdym etapie postępowania prawnego bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela prawnego czy opiekuna/doradcy.

Dzieci winny mieć zapewnioną możliwość – oraz winny być zachęcane – do wyrażania swoich poglądów, problemów i skarg dotyczących opieki, kształcenia, usług zdrowotnych oraz reprezentacji prawnej.

- * CRC, art. 12
- * CRC, art. 25: Dzieci umieszczone w zakładach opiekuńczych mają prawo do okresowej weryfikacji okoliczności odnoszących się do ich umieszczenia.
- * ECRE (Dzieci) ust. 25 i 26
- * UNHCR-AP, część III, cel 6 ust. 2
- * Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 14-15

11. Opieka doraźna– zdrowie, kształcenie i szkolenie

11.1 Opieka doraźna

Dzieci bez opieki należy umieścić pod odpowiednią opieką jak najszybciej po ich przybyciu lub zidentyfikowaniu. Organy opiekuńcze powinny przeprowadzić staranne rozpoznanie ich potrzeb i jak najrządziej wprowadzać zmiany w ustaleniach dotyczących opieki nad dziećmi. Jednakże, należy także przeprowadzać regularne weryfikacje ustaleń dotyczących ich opieki. Rodzeństwa nie należy rozdzielać, o ile leży to w interesie dziecka. Jeśli dzieci mieszkają z krewnymi lub są u nich umieszczane, należy przeprowadzić ocenę takich krewnych pod kątem ich możliwości zapewnienia odpowiedniej opieki, a policja powinna to regularnie monitorować. Pozostających bez opieki dzieci powyżej 16 roku życia nie należy traktować jako „de facto” dorosłych i umieszczać ich bez wsparcia ze strony dorosłych w schroniskach lub ośrodkach przyjęć.

W razie umieszczenia dzieci bez opieki w rodzinach zastępczych lub w domach dziecka należy zapewnić im opiekę odpowiednich specjalistów rozumiejących ich potrzeby kulturowe, językowe i religijne oraz zaznajomionych z problemami, z jakimi dzieci bez opieki się borykają. Osoby pracujące z takimi dziećmi muszą wiedzieć, że mają one prawo do prywatności i do utrzymywania poufnych relacji ze swoim opiekunem i/lub przedstawicielem prawnym lub inną osobą dbającą o ich sprawy.

O ile jest to możliwe, pracownicy opieki powinni pomagać dzieciom w rozwijaniu kontaktów ze swoimi społecznościami etnicznymi.

Dzieci będące ofiarami handlu nie należy przetrzymywać w areszcie imigracyjnym w celu ochrony ich przed osobami, które nimi handlowały. Przy współpracy z organami pomocy społecznej zajmującymi się dziećmi należy wypracować alternatywne środki ochronne, jak np.: zorganizowanie tzw. „bezpiecznych domów”.

W celu poprawienia bezpieczeństwa, pracownicy opieki zatrudniani w ośrodkach przyjęć i domach mieszkalnych powinni być zaznajomieni z problemem handlu dziećmi dla celów prostytucji i innych form wykorzystywania dzieci.

* CRC, art. 3 ust. 3 i art. 13

* CRC, art.14: Dzieci mają prawo do wolności myślenia, sumienia i wyznania.

* CRC, art. 15: Dzieci mają prawo do swobodnego zrzeszania się.

* CRC, art. 16

* CRC, art. 19: Państwa będą podejmowały wszelkie stosowne kroki dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, nadużyć, zaniedbania bądź niedbałego traktowania lub wyzysku.

* CRC, art. 20 ust. 1, art. 20 ust. 3 i art. 25

* CRC, art. 26: Dzieci mają prawo do korzystania z systemu opieki społecznej i ubezpieczeń socjalnych.

* CRC, art. 27: Dzieci mają prawo do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu.

* CRC, art. 30, 34, 35 i 36

* Dyr. UE Przyjmowanie, art. 19 ust. 2: Jeżeli to możliwe, rodzeństwa nie rozdziela się, uwzględniając dobro osoby małoletniej, w szczególności jego lub jej wiek i stopień

dojrzałości. Zmiany miejsca zamieszkania osób małoletnich pozbawionych opieki ogranicza się do minimum.

* ECHR, art. 9: Każdy ma prawo do wolności myślenia, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań oraz wolność praktykowania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie i czynności rytualne.

* ECHR, art. 10: Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych.

* ECHR, art. 11: Każdy ma prawo do swobodnego, pokojowego zgromadzania się oraz do swobodnego stowarzyszania się z innymi.

* ECRE (Dzieci), ust. 12 i 19

* ICCPR, art. 18 ust. 1: Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania.

* ICCPR, art. 19

* ICCPR, art. 21: Uznaje się prawo do spokojnego zgromadzania się.

* ICCPR, art. 22: Każdy ma prawo do swobodnego stowarzyszania się z innymi.

* ICCPR, art. 24 ust. 1

* ICESCR, art. 9: Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do zabezpieczenia społecznego, włączając w to ubezpieczenia społeczne.

* ICESCR, art. 11 ust. 1: Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do odpowiedniego poziomu życia dla niego samego i jego rodziny, włączając w to wyżywienie, odzież i mieszkanie, oraz do stałego polepszania warunków bytowych.

* Rez. UE, art. 3 ust. 2, 4 i 5 oraz art. 4 ust. 4: Bez względu na ich status prawny, osoby nieletnie pozbawione opieki powinny być uprawnione do niezbędnej ochrony i podstawowej opieki, zgodnie z przepisami prawa krajowego. Państwa Członkowskie powinny umieszczać osoby nieletnie pozbawione opieki na czas trwania procedury udzielania azylu: z dorosłymi krewnymi, w rodzinie zastępczej, w ośrodkach przyjęć specjalnie przystosowanych do przyjmowania osób nieletnich lub w innych miejscach zakwaterowania, odpowiednio przystosowanych do przyjmowania osób nieletnich.

* Wytyczne UNHCR, ust. 7 pkt 1-5

11.2 Zdrowie

Dzieci bez opieki powinny mieć taki sam dostęp do opieki zdrowotnej jak dzieci będące obywatelami danego Państwa. Szczególną uwagę należy zwrócić na potrzeby zdrowotne dzieci wynikające z wcześniejszych złych warunków życia, złego stanu zdrowia i niepełnosprawności, psychologicznego wpływu przemocy, traumy i straty, a także skutków rasizmu i ksenofobii, których mogły doświadczać za granicą. Dla wielu dzieci bez opieki dostęp do pomocy psychologicznej jest czynnikiem decydującym o ich powrocie do zdrowia.

* CAT, art. 14: Ofiara tortur winna mieć gwarantowane prawo do zadośćuczynienia, odszkodowania oraz rehabilitacji.

* CRC, art. 23: Dziecko niepełnosprawne ma prawo do korzystania z pełni normalnego życia w warunkach honorujących jego godność oraz prawo do korzystania ze specjalnej opieki.

* CRC, art. 24

- * CRC, art. 39: Państwa będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla ułatwienia przebiegu rehabilitacji fizycznej i psychicznej oraz reintegracji społecznej dziecka-ofiary.
- * Dyr. UE Przyjmowanie, art. 13 ust. 2: Państwa Członkowskie przyjmą przepisy w sprawie materialnych warunków przyjmowania, w celu zapewnienia poziomu życia odpowiedniego dla stanu zdrowia wnioskodawców oraz ich utrzymania. Państwa Członkowskie czynią wszystko, aby zapewniony był poziom życia odpowiedni do sytuacji osób mających specjalne potrzeby.
- * Dyr. UE Przyjmowanie, art. 17 ust. 1: Państwa Członkowskie biorą pod uwagę szczególną sytuację osób wrażliwych, takich jak małoletni i małoletni pozbawieni opieki.
- * Dyr. UE Przyjmowanie, art. 18 ust. 2: Dobro dziecka jest pierwszą okolicznością rozważaną przy wprowadzaniu w życie przepisów dotyczących małoletnich.
- * ECRE (Dzieci) ust. 36
- * ECRE (Integracja), ust. 120-133
- * ICESCR, art. 12: Państwa-Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do korzystania z najwyższego osiągalnego poziomu ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego.
- * ICRMW, art. 28: Migranci zarobkowi i członkowie ich rodzin mają prawo do otrzymania pilnej opieki medycznej.
- * Rez. UE, art. 3 ust. 7: Osoby nieletnie pozbawione opieki powinny otrzymywać właściwą opiekę medyczną. Specjalną opiekę medyczną lub inną pomoc należy zapewnić osobom nieletnim, które cierpiały z powodu jakiegokolwiek formy zaniedbania, wykorzystania lub znęcania się, tortur lub jakiegokolwiek innej formy okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania lub karnia, lub też z powodu konfliktów zbrojnych.
- * Wytoczne UNHCR, ust. 7 pkt 9-11

11.3 Kształcenie, język i szkolenie

Dzieci bez opieki powinny mieć taki sam dostęp do ustawowego szkolnictwa jak dzieci będące obywatelami danego Państwa. Szkoły powinny stosować elastyczne i przyjazne podejście do takich uczniów i udzielać im pomocy w zakresie nauki języka. W celu zachowania swojej tożsamości kulturowej dzieci powinny mieć dostęp do nauczania w języku ojczystym. Starsze dzieci bez opieki winny mieć dostęp do szkolenia zawodowego, które może zwiększyć ich życiowe szanse po powrocie do kraju rodzinnego.

- * CDE, art. 3: Państwa będą podejmować natychmiastowe środki w celu wyeliminowania i zapobiegania dyskryminacji w dziedzinie oświaty.
- * CERD, art. 5 lit. e) V.
- * CRC, art. 28: Dzieci mają prawo do bezpłatnego i obowiązkowego nauczania podstawowego. Państwa będą popierać rozwój różnorodnych form szkolnictwa średniego i uczynią je dostępne dla każdego dziecka. Poradnictwo szkolne i zawodowe będzie dostępne dla wszystkich dzieci.
- * CRC, art. 29 ust. 1 lit. c): Nauka dziecka będzie ukierunkowana na rozwijanie szacunku dla tożsamości kulturowej dziecka, jego języka i wartości.
- * CRC, art. 30
- * CRC, art. 32: Dzieci winny być chronione przed wyzyskiem ekonomicznym i przed wykonywaniem pracy, która może być niebezpieczna.
- * Dyr. UE Przyjmowanie, art. 10 ust. 1: Państwa Członkowskie przyznają małoletnim osobom ubiegającym się o azyl dostęp do systemu edukacyjnego na podobnych warunkach,

jakie mają obywatele przyjmującego Państwa Członkowskiego. Państwa Członkowskie nie mogą odmówić prawa do kształcenia średniego z tej tylko przyczyny, że małoletni osiągnął wiek pełnoletności.

- * Dyr. UE Przyjmowanie, art. 10 ust. 2: Dostęp do systemu edukacyjnego nie może być odroczone na okres dłuższy niż trzy miesiące od daty złożenia wniosku o udzielenie azylu.
- * Dyr. UE Przyjmowanie, art. 10 ust. 3: W przypadku gdy dostęp do systemu edukacyjnego nie jest możliwy ze względu na szczególną sytuację małoletniego, Państwo Członkowskie może zaproponować inne formy kształcenia.
- * ECRE (Dzieci), ust. 37-39
- * Europejska Karta Społeczna, część I ust. 7: Dzieci i młodociani mają prawo do szczególnej ochrony przed zagrożeniami fizycznymi i moralnymi, na które są narażeni.
- * Europejska Karta Społeczna, część I ust. 9: Każdy ma prawo do odpowiednich ułatwień w zakresie poradnictwa zawodowego.
- * ICESCR, art. 13 ust. 1: Nauka powinna umożliwiać wszystkim efektywny udział w wolnym społeczeństwie, rozwijać zrozumienie, tolerancję i przyjaźń między wszystkimi narodami i wszystkimi grupami rasowymi, etnicznymi lub religijnymi.
- * ICRMW, art. 43 i 45: Członkowie rodzin migrantów zarobkowych korzystają z równouprawnienia z obywatelami państwa przyjmującego w odniesieniu do kształcenia, poradnictwa i szkolenia zawodowego.
- * RE Młodzi migranci , ust. 6
- * Rez. UE, art. 3 ust. 6: Jeżeli można przypuszczać, że osoba nieletnia pobawiona opieki, w wieku szkolnym, będzie pozostawać w Państwie Członkowskim przez dłuższy okres czasu, nieletni powinien mieć dostęp do instytucji kształcenia ogólnego na tych samych zasadach, co obywatele przyjmującego Państwa Członkowskiego.
- * UDHR, art. 26: Każdy człowiek ma prawo do nauki.
- * UNHCR-AP, część III cel 6 ust. 2: Państwa winny przykładac wagę do kształcenia podstawowego i średniego dla uchodźców.
- * Wytyczne UNHCR, ust. 7 pkt 12-14

12. Prawo do ubiegania się o azyl lub uznania za uchodźcę

12.(a) Dzieciom bez opieki, bez względu na ich wiek, nigdy nie wolno odmawiać dostępu do procesu azylowego. Po dopuszczeniu ich do procesu, dzieci powinny przechodzić przez zwykły proces postępowania i być zwolnione z dodatkowych procedur, w tym między innymi, tych dotyczących „bezpiecznego państwa trzeciego” (dopuszczalność), wniosku „oczywiście bezzasadnego” (tryb przyspieszony) i „bezpiecznego państwa pochodzenia”, a także ze wstrzymania rozpatrywania ich wniosku o azyl w związku z pochodzeniem z „państwa, w którym trwają zamieszki”.

- * CRC, art. 22
- * ECRE (Dzieci), ust. 22-23
- * Konwencja o uchodźcach 1951: Artykuł 1 Konwencji nie wprowadza żadnego rozróżnienia w oparciu o wiek. Za uchodźcę może być uznana osoba w dowolnym wieku.
- * Protokół dotyczący statusu uchodźców z roku 1967.
- * Rada UE – Wnioski dotyczące krajów, w których na ogół nie istnieje poważne ryzyko prześladowań, 1992 r.
- * Rada UE – Wspólne Stanowisko w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca”, marzec 1996 r.
- * Rez. UE, art. 4 ust. 1: Każda osoba nieletnia pozbawiona opieki powinna mieć prawo do zwrócenia się z wnioskiem o udzielenie azylu.
- * Rez. UE Min. gwarancje, ust. 26-27: Należy zapewnić, aby poszukujący azylu małoletni pozbawieni opieki byli reprezentowani przez specjalnie wyznaczoną osobę dorosłą lub instytucję. Taka osoba dorosła lub przedstawiciele takiej instytucji mogą towarzyszyć małoletniemu pozbawionemu opieki podczas przeprowadzania wywiadu lub przesłuchania. Podczas rozpatrywania podania osoby małoletniej pozbawionej opieki, uwzględniać się będzie jej rozwój umysłowy i dojrzałość.
- * Rezolucja Rady UE w sprawie jednolitego podejścia do kwestii dotyczących „przyjmujących” państw trzecich, 1992 r.
- * Rezolucja Rady UE w sprawie wyraźnie bezpodstawnych wniosków o azyl, 1992 r.
- * UDHR, art. 14 ust. 1: „Każdy człowiek ma prawo ubiegać się o azyl i korzystać z niego w innym kraju w razie prześladowania”.
- * UNHCR-AP, Część II, ust. operacyjny 6: Państwa Strony Konwencji o uchodźcach z roku 1951 wzywają wszystkie państwa do podjęcia działań ulepszających system azylowy, biorąc pod szczególną uwagę narażone grupy, w tym kobiety i dzieci.
- * Wytyczne UNHCR, ust. 4 pkt 1

12.(b) Na wszystkich etapach procesu azylowego, w tym także na etapie odwołań, dzieci bez opieki powinny mieć przedstawiciela prawnego, który będzie im pomagać w składaniu wniosku o azyl. Przedstawiciele prawni powinni być dostępni dla dzieci nieodpłatnie, a oprócz posiadania wiedzy fachowej na temat procesu azylowego powinni być wykwalifikowani w reprezentowaniu małoletnich i znać typowe w odniesieniu do dzieci formy prześladowań.

- * CRC, art. 12
- * CRC, art. 22
- * ECRE (Dzieci), ust. 24
- * Wytyczne UNHCR, ust. 4 pkt 2 i ust. 8 pkt 3.

12.1 Minimalne gwarancje proceduralne

12.1.1 Decyzje dotyczące wniosku dziecka o azyl powinny być podejmowane przez odpowiedni organ władzy, który jest dobrze zorientowany w sprawach azylu i uchodźców oraz wszelkich instrumentów prawnych dotyczących praw dziecka.

Dzieci otrzymujące pierwszą decyzję odmowną powinny mieć prawo do złożenia odwołania. Terminy składania odwołań powinny być rozsądne.

Należy identyfikować wnioski dzieci i traktować je jako priorytetowe, aby nie czekały na rozpatrzenie przez długi czas.

* ECRE (Dzieci), ust. 22, 24 i 28

* Rez. UE, art. 4 ust. 2: Uwzględniając szczególne potrzeby osób nieletnich i ich niekorzystną sytuację, Państwa Członkowskie powinny traktować przetwarzanie wniosków o azyl, składanych przez osoby nieletnie pozbawione opieki jako sprawę niecierpiącą zwłoki.

* Rez. UE Min. gwarancje, 1995, ust. 26-27

* Wytyczne UNHCR, ust. 8 pkt 1,2 i 5

12.1.2 Wskazane jest, aby – w szczególności w przypadku młodszych dzieci, dzieci niepełnosprawnych lub dzieci przeżywających traumę psychiczną – niezależny specjalista przeprowadził ocenę zdolności dziecka do wyrażenia uzasadnionego strachu przed prześladowaniami, a także w celu zidentyfikowania wszelkich problemów dziecka z przekazaniem informacji o bolesnych wydarzeniach lub z ujawnianiem trudnych informacji.

* ECRE (Dzieci), ust. 27

* Podręcznik UNHCR, ust. 214

* Rez. UE Min. gwarancje, ust. 27

12.1.3 W razie konieczności przeprowadzenia wywiadu lub przesłuchania powinien on być przeprowadzony w sposób przyjazny dla dziecka (przerwy, atmosfera nie stwarzająca poczucia zagrożenia) przez odpowiednio do tego przeszkolonych funkcjonariuszy .

Przy każdym przesłuchaniu dzieciom powinien towarzyszyć ich prawny przedstawiciel oraz na życzenie dziecka inne ważne dla niego osoby dorosłe (pracownik opieki społecznej, krewny, opiekun itd.).

Dzieci bez opieki powinny mieć możliwość składania zeznań przy użyciu kilku różnych sposobów, jak np.: zeznania ustne, rysowanie i pisanie, nagrywane na wideo przesłuchania przeprowadzane przez niezależnych ekspertów oraz składanie zeznań poprzez połączenie wideo.

* CRC, art. 3 ust. 3

* ECRE (Dzieci), ust. 26-27

* Rez. UE, art. 4 ust. 5

* Wytyczne UNHCR, ust. 4 pkt 2 i ust. 8 pkt 4

* Zal. RE Lotniska, ust. 10 ii.b

12.2 Kryteria stosowane przy podejmowaniu decyzji w sprawie wniosku dziecka

12.2.1 Definicja uchodźcy ma zastosowanie do wszystkich osób bez względu na ich wiek. Przy poszukiwaniu trwałych rozwiązań należy przede wszystkim zwrócić uwagę na osiągnięcie równowagi między zasadą jedności rodziny a zasadą przypisywania podstawowego znaczenia jak najlepszemu zabezpieczeniu interesów dziecka. Władze powinny uwzględniać informacje zawarte w Podręczniku UNHCR „Wytyczne dotyczące ochrony i opieki nad dziećmi-uchodźcami” oraz Wytyczne z roku 1997, a w szczególności:

- wiek i dojrzałość dziecka i jego etap rozwoju
- możliwość, iż dzieci mogą w inny sposób ujawniać swoje lęki niż dorośli
- prawdopodobieństwo, że dzieci w ograniczonym stopniu znają warunki panujące w ich kraju pochodzenia
- typowe formy naruszania praw człowieka w odniesieniu do dzieci, w tym między innymi, ale nie wyłącznie werbowanie dzieci do wojska, handel dziećmi dla celów prostytucji, wykorzystania seksualnego, okaleczenia kobiecych narządów płciowych i pracy przymusowej
- sytuacja rodziny dziecka w kraju pochodzenia oraz – o ile są znane – życzenia rodziców wysyłających dziecko poza granice kraju w celu ochrony dziecka
- fakt, że szkodliwe działania uważane za molestowanie lub dyskryminację w odniesieniu do dorosłych mogą stanowić prześladowanie w odniesieniu do dziecka
- a zatem przy rozpatrywaniu wniosków dzieci może zaistnieć konieczność szerszego uwzględnienia pewnych obiektywnych czynników i ustalenia w oparciu o takie czynniki, czy strach dziecka przed prześladowaniami jest uzasadniony.

* CAT, art. 1: Określenie „tortury” oznacza każde działanie, którym jakiegokolwiek osobie umyślnie zadaje się ostry ból lub cierpienie, fizyczne bądź psychiczne, w celu uzyskania od niej lub od osoby trzeciej informacji lub wyznania, w celu ukarania jej za czyn popełniony przez nią lub osobę trzecią albo o którego dokonanie jest ona podejrzana, a także w celu zastraszenia lub wywarcia nacisku na nią lub trzecią osobę albo w jakimkolwiek innym celu wynikającym z wszelkiej formy dyskryminacji, gdy taki ból lub cierpienie powodowane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym lub z ich polecenia albo za wyraźną lub milczącą zgodą.

* CRC, art. 3, 12, 22, 32, 34, 35, 36 i 37

* CRC, art. 38: Państwa zapewnią, aby osoby poniżej 15 roku życia nie brały bezpośredniego udziału w konflikcie zbrojnym.

* Dzieci-uchodźcy – Wytyczne dotyczące ochrony i opieki, rozdz. 8 i 9.

* ECHR, art. 4 ust. 1 i art. 4 ust. 2 pkt 2

* ICCPR, art. 8

* ICESCR, art. 10 ust. 3

* MOP C182, art. 3

* Protokół dodatkowy do Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 roku dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych:

Art. 77 ust. 2: Strony konfliktu podejmą wszelkie praktycznie możliwe kroki, by dzieci poniżej 14 roku życia nie uczestniczyły bezpośrednio w działaniach zbrojnych.

* Protokół dodatkowy do Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 roku dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych

Art. 4 ust. 3: Dzieci poniżej 15 roku życia nie powinny być wcielane do sił zbrojnych ani też nie powinny otrzymywać zezwolenia na udział w działaniach zbrojnych.

- * Protokół 1 do CRC
- * Protokół 2 do CRC
- * Protokół o handlu ludźmi.
- * Rez. UE, art. 4 ust. 6: Rozpatrując wniosek osoby nieletniej pozbawionej opieki o udzielenie azylu, dodatkowo należy brać pod uwagę, poza obiektywnym stanem faktycznym i okolicznościami, wiek osoby starającej się o azyl, stopień dojrzałości i rozwoju umysłowego oraz fakt, że osoba ta może mieć ograniczoną wiedzę na temat warunków panujących w kraju pochodzenia.
- * SRMTK, art. 8 ust. 2 lit. b) (xxv) oraz lit. e)(vii): Zbrodnię wojenną stanowi werbowanie lub pobór dzieci poniżej piętnastego roku życia do krajowego wojska, sił lub grup zbrojnych oraz wykorzystywanie dzieci do aktywnego udziału w działaniach wojennych.
- * UNHCR-AP, część III, cel 1 ust. 2: Państwa i UNHCR powinni współpracować nad zapewnieniem, że władze będą uwzględniać płeć i wiek, w tym także formy prześladowań charakteryzujące się specyficznymi aspektami związanymi z płcią i wiekiem.
- * Wytyczne UNHCR, ust. 8 pkt 6-10, ust. 9 pkt 7 i ust. 10 pkt 4.
- * Podręcznik UNHCR, ust. 203 i 213-219.

12.2.2 Dzieci bez opieki, które w trakcie procedury azylowej stały się osobami dorosłymi (pełnoletnimi) nadal korzystają z takich samych procedur specjalnych jako osoby poniżej 18 roku życia. W tym zakresie państwa powinny wyeliminować zbędną zwłokę, która może skutkować osiągnięciem przez dziecko pełnoletności w trakcie procesu azylowego.

- * ECRE (Dzieci), ust. 30
- * Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 4 i ust. 10 pkt 1

13. Rozwiązania trwałe lub długoterminowe

13.1 Pozostanie w kraju przyjmującym/kraju azylu

Dziecku bez opieki można pozwolić na pozostanie w państwie przyjmującym, jeżeli spełniony jest przynajmniej jeden z poniższych warunków:

- jest ono uznane za uchodźcę jako osoba, która wymaga ochrony lub której przyznano azyl;
- otrzymało de facto status lub pozwolenie na pozostanie z przyczyn humanitarnych lub osobistych, ponieważ powrót do kraju pochodzenia nie jest bezpieczny ze względu przykładowo na konflikt zbrojny i/lub niemożność odnalezienia rodziców dziecka, brak odpowiedniego opiekuna w kraju pochodzenia lub ze względów medycznych;
- jest ofiarą handlu dziećmi i powrót do kraju pochodzenia nie jest bezpieczny;
- pozostanie w kraju przyjmującym jednoznacznie leży w najlepszym interesie dziecka.

* CRC, art. 3

* Dzieci-uchodźcy – Wytyczne dotyczące ochrony i opieki

* ECRE (Dzieci), ust. 42

* Rez. UE, art. 5 ust. 2: Dopóki odesłanie na tych warunkach nie jest możliwe, Państwa Członkowskie powinny zasadniczo umożliwić nieletniemu pozostanie na ich terytorium.

* Protokół o handlu ludźmi, art. 7

* Wytyczne UNHCR, ust. 9 pkt 1 i 4

13.2 Łączenie rodzin

Dzieci bez opieki ubiegające się o azyl lub z innych powodów przebywające w państwie europejskim mają niekiedy krewnego (krewnych) w innym państwie europejskim. Państwa europejskie powinny pozytywnie i czynnie ułatwiać łączenie rodziny dziecka na ich terenie, pod warunkiem jak najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka przy użyciu środków ostrożności określonych w punkcie 13.6.

W każdej sytuacji dotyczącej dziecka bez opieki, państwa europejskie zawsze powinny ułatwiać łączenie rodzin w kraju, w którym mieszka dziecko, o ile leży to w najlepszym interesie dziecka.

Jeśli dziecko bez opieki ma krewnego w państwie trzecim i zarówno dziecko, jak i członek rodziny chcą się połączyć w takim państwie, instytucja ds. opieki nad dziećmi powinna starannie zbadać zdolność krewnego do zapewnienia dziecku opieki.

* CRC, art. 10 ust. 1

* Dublin II, art. 15 ust. 3: Jeżeli osoba ubiegająca się o azyl jest nieletnim pozbawionym opieki, który posiada krewnego lub krewnych w innym Państwie Członkowskim, którzy mogą się nim zaopiekować, Państwa Członkowskie, w miarę możliwości, łączą nieletniego z krewnym lub krewnymi, chyba że nie leży to w najlepszym interesie nieletniego.

* Dyr. UE Rodzina, art. 10 ust. 3 lit. a): Jeżeli uchodźca jest osobą nieletnią pozbawioną opieki, Państwa Członkowskie zezwalają na wjazd i pobyt w celu łączenia krewnych pierwszego stopnia.

* ECHR, art. 8 ust. 1

* ECRE (Dzieci), ust. 32, 34 i 35

* ECRE (Integracja), ust. 139

- * ICCPR, art. 23 ust. 1
- * ICRMW, art. 44 ust. 1
- * RE Młodzi migranci, ust. 7 vii-ix
- * Rez. UE, art. 5 ust. 3 lit. a): Odpowiednie władze Państw Członkowskich powinny współpracować w łączeniu osób nieletnich pozbawionych opieki z pozostałymi członkami ich rodzin albo w kraju pochodzenia osoby nieletniej, albo w kraju, w którym przebywają członkowie rodzin.
- * Rezolucja Rady UE z dnia 3 czerwca 1993 r. w sprawie harmonizacji praktyk krajowych dotyczących łączenia rodzin.
- * UNHCR-AP, Część III, cel 1 ust. 2: Państwa powinny wprowadzić lub zwiększyć w procedurze azylowej ochronę związaną z płcią i wiekiem, równocześnie przyznając należyłą wagę zasadzie jedności rodziny.
- * Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 5 i ust. 10 pkt 5 i 11

13.3 Integracja

13.3.1 Po udzieleniu dziecku bez opieki pozwolenia na pozostanie w kraju, organ zajmujący się opieką/pomocą społeczną powinien przeprowadzić staranną ocenę jego sytuacji (z uwzględnieniem jego wieku, płci, wcześniejszej opieki, stanu zdrowia psychicznego i fizycznego, wykształcenia i sytuacji rodzinnej w kraju pochodzenia). Następnie po uzgodnieniu z dzieckiem należy mu znaleźć miejsce długoterminowego pobytu. Może to oczywiście być w dalszym ciągu miejsce dotychczasowej opieki. Należy generalnie dążyć do tego, aby dzieci w wieku 15-16 lat umieszczane były w rodzinach zastępczych, pochodzących z tej samej kultury. Starsze dzieci mogą preferować/dobrze sobie radzą w domach opieki dla małych grup. Domy takie powinny zatrudniać należycie przeszkolonych pracowników znających potrzeby kulturowe dzieci bez opieki.

Z zasady rodzeństwo należy umieszczać razem w tej samej placówce, chyba że sobie tego nie życzą lub nie leży to w ich najlepszym interesie. Jeśli grupa rodzeństwa żyje samodzielnie, a odpowiedzialność ponosi najstarsze dziecko, wtedy należy mu udzielić szczególnego wsparcia i porad.

Dzieciom bez opieki, które osiągnęły wiek pełnoletniości należy zaoferować wsparcie w ramach programu „usamodzielnienia” ułatwiającego im przejście na samodzielne życie.

- * CRC, art. 13, 14, 15, 16, 19, 20, 25, 26 i 27.
- * ECRE (Dzieci), ust. 19.
- * Konwencja o uchodźcach 1951, art. 21: zapewnienie mieszkania uchodźcom legalnie przebywającym na terytorium kraju.
- * Konwencja o uchodźcach 1951, art. 23: zapewnienie „opieki i pomocy społecznej” uchodźcom legalnie przebywającym na terytorium kraju.
- * Konwencja o uchodźcach 1951, art. 24: warunki pracy i zabezpieczenie społeczne dla uchodźców legalnie przebywających na terenie kraju.
- * Rez. UE, art. 4 ust. 7: Wraz z uzyskaniem przez osobę nieletnią pozbawienia opieki statusu uchodźcy lub jakiegokolwiek innego stałego prawa pobytu, należy zapewnić jej długoterminowe uzgodnienia dotyczące zakwaterowania.
- * Wytyczne UNHCR, ust. 10 pkt 2-3 i ust. 10 pkt 6-9

13.3.2 Prawo dzieci bez opieki do kształcenia i szkoleń, opieki zdrowotnej, wsparcia językowego (zgodnie z ust. 11 pkt 3) i zatrudnienia powinno być dostępne tak samo jak dostępne jest dla dzieci będących obywatelami danego kraju i zgodnie z przepisami prawa krajowego.

Dzieci bez opieki, które przybyły jako osoby małoletnie i którym pozwolono pozostać w kraju z przyczyn humanitarnych lub osobistych lub które otrzymały inny status czasowy wygasający w wieku lat 18, powinny być łagodnie traktowane po osiągnięciu pełnoletności i z pełnym uwzględnieniem ich delikatnej sytuacji. Takim dzieciom powinno się pozwolić na pozostanie w kraju przyjmującym.

* CRC, art. 2, 3, 23, 24, 28, 29 ust. 1 lit. c) i art. 30

* CRC, art. 31: Państwa-Strony uznają prawo dziecka do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym; Państwa-Strony będą przestrzegały oraz popierały powyższe prawo dziecka oraz będą sprzyjały tworzeniu właściwych i równych sposobności dla działalności kulturalnej, artystycznej, rekreacyjnej oraz w zakresie wykorzystania czasu wolnego.

* CRC, art. 39

* ECRE (Dzieci), ust. 36-41

* ECRE (Integracja), ust. 103-107

* Konwencja o uchodźcach 1951, art. 22: prawa edukacyjne uchodźców legalnie przebywających na terytorium kraju.

* Wytyczne UNHCR, ust. 10 pkt 10

13.4 Adopcja

Adopcja jest rzadko – o ile w ogóle – stosowaną opcją dla dziecka bez opieki. Zanim adopcja zostanie uznana za wykonalne lub pożądane rozwiązanie, niezbędna jest wnikliwa ocena sytuacji rodzinnej dziecka, którą przeprowadza odpowiednia organizacja. Procedury zostały dokładnie opisane w zaleceniu wydanym przez Haską Konferencję Prawa Prywatnego Międzynarodowego.

* CRC, art. 21: obowiązki Państw w odniesieniu do międzynarodowej adopcji.

* Konwencja Haska 1993

* Wytyczne UNHCR, ust. 10 pkt 4 i 8

* Zalecenie dotyczące zastosowania, w odniesieniu do dzieci-uchodźców i innych wysiedlonych dzieci, Konwencji Haskiej o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia, październik 1994 r.

13.5 Tożsamość i obywatelstwo

Dzieciom bez opieki uznanym jako osoby bezpaństwowe należy pomóc w uzyskaniu obywatelstwa.

* CRC, art. 7 ust. 1: Dzieci mają prawo do uzyskania obywatelstwa..

* CRS

- * ICCPR, art. 24 ust. 3: Każde dziecko ma prawo do nabycia obywatelstwa.
- * Konwencja o uchodźcach 1951, art. 27 i 28: Państwa wydadzą dokumenty tożsamości i dokumenty podróży uchodźcom legalnie przebywającym na ich terytoriach.
- * Konwencja o uchodźcach 1951, art. 34: Państwa będą ułatwiała uchodźcom uzyskanie obywatelstwa.
- * Konwencja dotycząca statusu bezpaństwowców z roku 1954, art. 32: Państwa winny ułatwiać naturalizację bezpaństwowców.

13.6 Powrót do kraju pochodzenia

13.6.1 Jest to złożone zagadnienie i wdrażanie dobrej praktyki wymaga szczegółowych wytycznych. Dziecko bez opieki powinno być zwrócone do kraju pochodzenia, wyłącznie jeśli powrót leży w jego najlepszym interesie. Wszelkie pozostałe kwestie, takie jak zwalczanie nielegalnej imigracji, mają znaczenie drugorzędne. Najlepszym sposobem łączenia rodzin i powrotów jest przeprowadzenie ich w sposób dobrowolny. Dzieci powinny być w pełni informowane i konsultowane, a ich poglądy winny być brane pod uwagę na wszystkich etapach procesu. Innymi ważnymi czynnikami, które należy uwzględnić w ramach procesu jest okres nieobecności dziecka w kraju pochodzenia oraz jego wiek.

- * CRC, art. 3
- * Dzieci-uchodźcy – Wytyczne dotyczące ochrony i opieki, UNHCR, 1994, str. 138-144
- * Protokół o handlu ludźmi, definicja art. 8: Państwa będą ułatwiać repatriację ofiar handlu ludźmi.
- * Wytyczne UNHCR, ust. 9 pkt 4 i ust. 10-12

13.6.2 Przed zwróceniem dziecka do kraju pochodzenia należy przeprowadzić następujące czynności:

- przeprowadzić staranną ocenę, czy powrót dziecka do kraju pochodzenia jest bezpieczny, z uwzględnieniem ryzyka prześladowań, udziału w konflikcie zbrojnym, przemocy i maltretowania, ryzyka wykorzystania;
- zbadać, czy opiekun i doradca dziecka w kraju przyjmującym jest zdania, że powrót dziecka leży w jego najlepszym interesie;
- przeprowadzić staranną ocenę sytuacji rodzinnej w kraju pochodzenia. Konieczne będzie zbadanie zdolności rodziny dziecka (rodziców lub innych członków rodziny) do zapewnienia mu odpowiedniej opieki;
- przeprowadzić staranną ocenę dostępu do żywności, mieszkania, opieki zdrowotnej, szkolnictwa, szkolenia zawodowego i szans na zatrudnienie w kraju pochodzenia;
- powyższe oceny powinny przeprowadzać profesjonalne i niezależne organizacje (inne niż organ lub osoba(y) dokonujące wstępnych ustaleń w sprawie wniosku dziecka o przyznanie mu statusu uchodźcy lub innego wniosku) i powinny być obiektywne, niepolityczne i za każdym razem uwzględniać jak najlepszy interes dziecka;
- rodzice, krewni lub inny dorosły opiekun dziecka powinny zobowiązać się do zapewnienia bezzwłocznej i długoterminowej opieki od czasu przybycia dziecka do kraju pochodzenia. Należy zbadać i uwzględnić opinię rodziny na temat powrotu dziecka;

- dziecko na każdym etapie ma być w pełni informowane i konsultowane i ma otrzymywać odpowiednią opiekę psychologiczną i wsparcie; ponadto należy uwzględnić poglądy dziecka na temat powrotu stosownie do jego wieku i dojrzałości;
- przed powrotem należy ułatwić kontakt pomiędzy dzieckiem a jego rodziną;
- zadbać, by podczas powrotu dziecku towarzyszyły odpowiednie osoby;
- zadbać, by po powrocie sytuacja dziecka była skutecznie monitorowana przez stosowne władze lub agendy.

Dzieci - ofiary handlu ludźmi nie należy nigdy zwracać do kraju pochodzenia bez przeprowadzenia dokładnej oceny kontekstu rodzinnego i potencjalnego ryzyka represji lub ponownego handlu w celu zapewnienia, że dziecko powraca do bezpiecznego środowiska.

Dzieci bez opieki, które przybyły do kraju przyjmującego jako osoby małoletnie, ale osiągnęły wiek 18 lat i nie otrzymały pozwolenia na pozostanie w takim kraju należy traktować jako narażone na niebezpieczeństwo i należy konsultować się z nimi w sprawie warunków niezbędnych dla pomyślnej reintegracji w kraju pochodzenia.

* CAT, art. 3.

* CRC, art. 3.

* CRC, art. 5: Państwa będą szanowały prawa i obowiązki rodziców lub członków dalszej rodziny w celu zapewnienia im właściwego kierowania i opieki.

* CRC, art. 6, 12, 19, 20, 24, 27, 28, 34, 35, 36, 37 lit. a), 38 i 39.

* ECRE (Dzieci), ust. 33 i 42.

* Konwencja o uchodźcach 1951, art. 32 ust. 1: Państwa nie wydalą uchodźcy legalnie przebywającego na ich terytoriach.

* Konwencja o uchodźcach 1951, art. 33.

* RE Młodzi migranci , ust. 7 x.

* Rez. UE, art. 5.

* UNHCR-AP, Część III, Cel 2 ust. 7: W porozumieniu ze stosownymi organizacjami międzyrządowymi Państwa powinny opracować strategie promujące powrót i readmisję osób niepotrzebujących ochrony międzynarodowej, w sposób humanitarny i z pełnym poszanowaniem ich praw człowieka i godności, bez uciekania się do zastosowania nadmiernej siły, a w przypadku dzieci – biorąc pod należytą uwagę jak najlepsze zabezpieczenie ich interesów.

* Wytyczne UNHCR, ust. 9 pkt 4-5, ust. 10 pkt 5 i 12-14.

* Zał. RE dot. wydaleń, ust. 13.v.h: małoletni pozbawieni opieki winni być traktowani stosownie do swojego wieku i muszą bezzwłocznie znaleźć się pod opieką sędziego ds. małoletnich oraz mieć dostęp do niezależnych porad prawnych i reprezentacji.

ZAŁĄCZNIK I

HISTORIA DZIECKA

W odniesieniu do pkt C7 powyżej, organizacja odpowiedzialna za opiekę nad dzieckiem powinna zgromadzić następujące informacje o nim.

1. Informacje o rodzinie (w kraju pochodzenia lub w innych miejscach)
 2. Informacje o osobach spoza rodziny, które są ważne dla dziecka
 3. Okoliczności, w jakich dziecko zostało znalezione/zidentyfikowane
 4. Informacje dotyczące oddzielenia dziecka od rodziny
 5. Informacje dotyczące życia dziecka przed jego oddzieleniem od rodziny i po oddzieleniu
 6. Fizyczny i zdrowotny stan dziecka oraz jego historia medyczna
 7. Edukacja (formalna i nieformalna)
 8. Obecne ustalenia dotyczące opieki
 9. Życzenia i plany dziecka na przyszłość
 10. Wstępna ocena rozwoju umysłowego i emocjonalnego oraz dojrzałości dziecka
 11. Oszacowanie wieku dziecka
- (Wytyczne UNHCR, ust. 5 pkt 9)

ZAŁĄCZNIK II

PRAWO MIĘDZYNARODOWE I KRAJOWE, POLITYKI I WYTYCZNE

1. Międzynarodowe przepisy dotyczące praw i ochrony dzieci

- Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego
- Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z roku 1980
- Konwencja Haska o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej i środków ochrony dzieci z roku 1996
- Konwencja Haska o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia z roku 1993
- Konwencja nr C182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci z roku 1999
- Konwencja ONZ o Prawach Dziecka z roku 1989
- Konwencja w zakresie ochrony małoletnich z roku 1961
- Podstawowe minimum zasad Narodów Zjednoczonych odnośnie do wymierzania sprawiedliwości wobec nieletnich (Zasady Pekińskie) z roku 1985
- Protokół fakultatywny w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne z roku 2000
- Protokół fakultatywny w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii z roku 2000
- Zalecenie dotyczące zastosowania, w odniesieniu do dzieci-uchodźców i innych wysiedlonych dzieci, Konwencji Haskiej o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia, Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego, październik 1994 r.
- Zasady ONZ dotyczące ochrony nieletnich pozbawionych wolności z roku 1990

2. Prawo międzynarodowe

- Konwencja dotycząca statusu bezpaństwowców z roku 1954
- Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, Palermo, 2000 r.
- Konwencja ONZ dotycząca statusu uchodźców z roku 1951
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z roku 1979
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej z roku 1965
- Konwencja w sprawie ograniczania bezpaństwowości z roku 1961
- Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, 1984
- Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty z roku 1960
- Międzynarodowa Konwencja dotycząca ochrony praw wszystkich migrujących pracowników i członków ich rodzin z roku 1990
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z roku 1966
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z roku 1966 (i Protokół Fakultatywny)
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z roku 1948
- Protokół dodatkowy do Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 roku dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), 8 czerwca 1977 roku, art. 77 i 78
- Protokół dodatkowy do Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 roku dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II), 8 czerwca 1977 roku, art. 4
- Protokół dotyczący statusu uchodźców z roku 1967
- Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych o zorganizowanej przestępczości międzynarodowej z roku 2000
- Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z roku 2000
- Statut Rzymski Międzynarodowego Trybunału Karnego z roku 1998

3. Dokumenty europejskie

- Europejska Karta Społeczna z roku 1961
- Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (wraz z Protokołami) z roku 1950
- Europejska Konwencja o przysposobieniu dzieci z 24 kwietnia 1967 roku
- Europejska Konwencja o statusie prawnym dziecka pozamałżeńskiego z 15 października 1975 roku; Europejska Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem z 20 maja 1980 roku
- Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci z 25 stycznia 1996 roku
- Europejska Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania z roku 1987

4. Ustawodawstwo Unii Europejskiej dotyczące azylu i imigracji

- Decyzja ramowa w sprawie zwalczania handlu ludźmi, wrzesień 2002 r.
- Dyrektywa Rady 2001/40/WE z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie wzajemnego uznawania decyzji o wydalaniu obywateli państw trzecich
- Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami
- Dyrektywa Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin
- Dyrektywa Rady 2003/9/WE ustanawiająca minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl
- Europejska Konwencja w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach z 1985 roku (Układ z Schengen)
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, grudzień 2000 r.
- Komunikat Komisji w sprawie zarządzania granicami zewnętrznymi Państw Członkowskich UE, maj 2002r.
- Konwencja wykonawcza do Układu z Schengen z roku 1990
- Plan zwalczania nielegalnej imigracji i handlu ludźmi, Rada UE, czerwiec 2002 r.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2725/2000 z dnia 11 grudnia 2000 r. dotyczące ustanowienia systemu „Eurodac” do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania Konwencji Dublińskiej
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 ustanawiające kryteria i mechanizmy określania Państwa Członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z Państw Członkowskich przez obywatela państwa trzeciego, rok 2003 (Dublin II)

5. Wytyczne UNHCR i Komitetu Wykonawczego UNHCR

- Agenda for Protection (Plan Ochrony) z roku 2002
- Dzieci-uchodźcy – Wytyczne dotyczące ochrony i opieki z roku 1994
- Podręcznik „Zasady i tryb ustalania statusu uchodźcy” z roku 1992
- Praca z dziećmi pozbawionymi opieki – podejście wspólnotowe z roku 1996
- Przesiedlanie uchodźców. Międzynarodowy podręcznik dotyczący przyjmowania i integracji uchodźców. Rozdz. 3.3. Inwestowanie w przyszłość – dzieci i młodzież uchodźcy, rok 2002
- Wytyczne UNHCR w sprawie wykluczenia społecznego z roku 1996
- Wytyczne w sprawie polityk i procedur postępowania z ubiegającymi się o azyl dziećmi pozbawionymi opieki z roku 1997
- Zalecenie nr 47 (1987) Komitetu Wykonawczego UNHCR w sprawie dzieci-uchodźców
- Zalecenie nr 59 (1989) Komitetu Wykonawczego UNHCR w sprawie dzieci-uchodźców
- Zalecenie nr 84 (1997) Komitetu Wykonawczego UNHCR w sprawie dzieci i młodzieży uchodźców
- Zalecenie nr 88 (1999) Komitetu Wykonawczego UNHCR w sprawie ochrony rodziny uchodźcy

6. Deklaracje, rezolucje i wytyczne ONZ

- Deklaracja w sprawie praw człowieka osób niebędących obywatelami kraju, w którym mieszkają z roku 1985
- Deklaracja w sprawie praw osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, religijnych lub językowych z roku 1992

- Deklaracja w sprawie socjalnych i prawnych zasad ochrony i pomocy dla dzieci, w szczególności w sprawach adopcji i umieszczania w rodzinach zastępczych zarówno krajowych jak i zagranicznych z roku 1986
- Rezolucja Podkomisji UNHCHR ds. Praw Człowieka 2002/51 w sprawie handlu kobietami i dziewczętami
- Zasady i wytyczne rekomendowane przez Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka dotyczące praw człowieka i handlu ludźmi, E/2002/68/Add.1, 20 maja 2002 r.

7. Rezolucje i zalecenia Unii Europejskiej

- Decyzja Rady w sprawie monitorowania wdrażania przyjętych instrumentów dotyczących azylu, Rada UE, czerwiec 1997
- Deklaracja Brukselska w sprawie zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi, Rada UE, 29 listopada 2002, JAI 280, SOC 572
- Rezolucja Rady UE w sprawie jednolitego podejścia do pytań dotyczących przyjmujących państw trzecich, 1992 r.
- Rezolucja Rady UE w sprawie minimalnych gwarancji w procedurze azylowej, czerwiec 1995 r.
- Rezolucja Rady UE w sprawie osób nieletnich pozbawionych opieki będących obywatelami państw trzecich, czerwiec 1997 r. (97/C 221/03)
- Rezolucja Rady UE w sprawie podziału obowiązków w związku z przyjmowaniem i zezwalaniem na pobyt czasowy wysiedleńców, wrzesień 1995 r.
- Rezolucja Rady UE w sprawie wyraźnie bezpodstawnych wniosków o azyl, 1992 r.
- Rezolucja Rady UE z dnia 3 czerwca 1993 r. w sprawie harmonizacji polityk krajowych dotyczących łączenia rodzin
- Wnioski dotyczące krajów, w których na ogół nie istnieje poważne ryzyko prześladowań, Rada UE, 1992
- Wnioski dotyczące warunków przyjmowania osób ubiegających się o azyl, Rada UE, wrzesień 2000
- Wspólne działanie z dnia 24 lutego 1997 r. dotyczące działań mających na celu zwalczanie handlu ludźmi i seksualnego wykorzystywania dzieci, Rada UE (97/1 54/WSiSW)
- Wspólne Stanowisko z dnia 4 marca 1996 r. określone przez Radę na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca” w art. 1 Konwencji genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców (96/196/WSiSW)

8. Uchwały i zalecenia Rady Europy

- Ostateczna deklaracja Siódmej Konferencji Ministrów ds. Migracyjnych, wrzesień 2002
- Zalecenie Komitetu Ministrów nr R (2000) 11 w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi dla celów wykorzystywania seksualnego
- Zalecenie Komitetu Ministrów nr R (91) 11 w sprawie wykorzystywania seksualnego, pornografii i prostytucji dzieci i młodzieży oraz handlu dziećmi i młodzieżą
- Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1237 (1994) w sprawie sytuacji osób ubiegających się o azyl, których wniosek o azyl został rozpatrzony negatywnie.
- Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1309 (1996) w sprawie szkolenia urzędników przyjmujących w punktach kontroli granicznej osoby ubiegające się o azyl
- Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1327 (1997) w sprawie ochrony i wzmacniania praw człowieka uchodźców i osób ubiegających się o azyl w Europie
- Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1475 (2000). Przybycie osób ubiegających się o azyl na lotniska europejskie.
- Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1547 (2002) w sprawie procedur wydalania zgodnych z prawami człowieka oraz przeprowadzanych z poszanowaniem bezpieczeństwa i godności
- Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1577 (2002). Utworzenie karty ukrytej migracji.
- Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego 1596 (2003). Sytuacja młodych migrantów w Europie.

9. Dokumenty OBWE

- Plan Działań OBWE w sprawie zwalczania handlu ludźmi, Spotkanie Ministerialne w Maastricht w roku 2003

10. Stanowiska Europejskiej Rady ds. Uchodźców i Wypędzonych

- Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych: Stanowisko w sprawie dzieci-uchodźców z roku 1996
- Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych: Stanowisko w sprawie integracji uchodźców w Europie, grudzień 2002 r.

ZAŁĄCZNIK III

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Na początku zamieszczono Konwencję o Prawach Dziecka wraz z dodatkowymi protokołami, a następnie stosowane w opracowaniu skróty i fragmenty artykułów/ustępów lub link do tekstu dokumentu.

CRC – Konwencja ONZ o Prawach Dziecka z roku 1989

Art. 2 ust. 1: Państwa-Strony w granicach swojej jurysdykcji będą respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niniejszej Konwencji wobec każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne i inne, pochodzenie narodowe, etniczne lub społeczne, status majątkowy, niepełnosprawność, cenzus urodzenia lub jakiegokolwiek inny tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.

Art. 2 ust. 2: Państwa-Strony będą podejmowały właściwe kroki dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji lub karnania, ze względu na pochodzenie, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka, opiekunów prawnych lub członków rodziny.

Art. 3 ust. 1: We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

Art. 3 ust. 3: Państwa-Strony zapewnią, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

Art. 5: Państwa-Strony będą szanowały odpowiedzialność, prawa i obowiązki rodziców lub tam, gdzie jest to właściwe, członków dalszej rodziny lub środowiska, zgodnie z miejscowymi obyczajami, opiekunów prawnych lub innych osób, prawnie odpowiedzialnych za dziecko, w celu zapewnienia im właściwego kierowania w sposób odpowiadający rozwijającym się zdolnościom dziecka, w korzystaniu przez nie z praw przyznanych w niniejszej Konwencji.

Art. 6 ust. 1: Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma wrodzone prawo do życia.

Art. 7 ust. 1: Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa oraz, o ile to możliwe, prawo poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.

Art. 8 ust. 1: Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, a w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji.

Art. 8 ust. 2: W przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej tożsamości, Państwa-Strony okażą właściwą pomoc i ochronę celem jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości.

Art. 9 ust. 3: Państwa-Strony będą szanowały prawo dziecka odseparowanego od jednego lub obojga rodziców do utrzymywania regularnych stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka. 4. W przypadku, gdy tego rodzaju separacja jest wynikiem działania podjętego przez Państwo-Stronę, takiego jak zatrzymanie, uwięzienie, wygnanie, deportacja lub śmierć (w tym śmierć spowodowana jakąkolwiek przyczyną podczas pozostawania danej osoby pod opieką państwa), jednego lub obojga rodziców dziecka, państwo zapewni, na żądanie, rodzicom dziecka, dziecku lub jeżeli będzie to właściwe innemu członkowi rodziny podanie istotnych informacji dotyczących miejsca pobytu nieobecnych/ych/ członka/ów/ rodziny, o ile treść tej informacji nie przyniesie szkody dobru dziecka. Ponadto Państwa-Strony zapewnią, aby wniesienie takiej prośby samo przez się nie pociągało żadnych ujemnych następstw dla osoby (osób), której/ych/ dotyczy.

Art. 10 ust. 1: Zgodnie z wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 1 obowiązkiem Państw-Stron wnioski składane przez dziecko lub jego rodziców odnośnie wjazdu lub opuszczenia Państwa-Strony w celułączenia rodziny będą rozpatrywane przez Państwa-Strony w sposób przychylny, humanitarny i w szybkim trybie. Państwa-Strony

ponadto zapewnią, aby złożenie takiego wniosku nie pociągało za sobą ujemnych skutków dla wnioskodawców oraz członków ich rodzin.

Art. 10 ust. 2: Dziecko, którego rodzice przebywają w różnych państwach, będzie miało prawo do utrzymywania regularnych, z wyjątkiem okoliczności nadzwyczajnych, osobistych stosunków i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców. W tym celu oraz zgodnie z obowiązkiem Państw-Stron wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 1 Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka oraz jego rodziców do opuszczania każdego kraju, w tym własnego, oraz powrotu do ich własnego kraju. Prawo do opuszczenia dowolnego kraju będzie podlegać tylko takim ograniczeniom, które są określone przez prawo i które są niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego (*ordre public*), zdrowia i moralności mieszkańców lub praw i swobód innych osób, zgodnych z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszej Konwencji.

Art. 12 ust. 1: Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując te poglądy z należyłą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.

Art. 12 ust. 2: W tym celu dziecko będzie miało w szczególności zapewnioną możliwość wypowiadania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego.

Art. 13 ust. 1: Dziecko będzie miało prawo do swobodnej wypowiedzi: prawo to ma zawierać swobodę poszukiwania, otrzymania i przekazywania informacji oraz idei wszelkiego rodzaju, bez względu na granice, w formie ustnej, pisemnej bądź za pomocą druku, w formie artystycznej lub z wykorzystaniem każdego innego środka przekazu według wyboru dziecka.

Art. 13 ust. 2: Wykonanie tego prawa może podlegać pewnym ograniczeniom, lecz tylko takim, które są przewidziane przez prawo i które są konieczne:

a. dla poszanowania praw lub reputacji innych osób, albo b. dla ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego (*ordre public*), bądź zdrowia publicznego albo moralności.

Art. 14 ust. 1: Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania.

Art. 14 ust. 2: Państwa-Strony będą respektowały prawa i obowiązki rodziców, oraz tam gdzie jest to stosowne, opiekunów prawnych, odnośnie ukierunkowania dziecka, w zakresie jego praw, w sposób zgodny z rozwijającymi się zdolnościami dziecka.

Art. 14 ust. 3: Swoboda wyrażania wyznawanej religii lub przekonań może podlegać tylko takim ograniczeniom, które są przewidziane prawem i są konieczne dla ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (*ordre public*), zdrowia lub moralności społeczeństwa, bądź podstawowych praw i wolności innych osób.

Art. 15 ust. 1: Państwa-Strony uznają prawa dziecka do swobodnego zrzeszania się oraz wolności pokojowych zgromadzeń.

Art. 15 ust. 2: Na wykonywanie tych praw nie mogą być nakładane jakiegokolwiek ograniczenia z wyjątkiem tych, które są zgodne z prawem i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym do zapewnienia interesów bezpieczeństwa publicznego, porządku publicznego (*ordre public*), ochrony zdrowia bądź moralności społecznej lub ochrony praw i wolności innych osób.

Art. 16 ust. 1: Żadne dziecko nie będzie podlegało arbitralnej lub bezprawnej ingerencji w sferę życia prywatnego, rodzinnego lub domowego, czy w korespondencję, ani bezprawnym zamachom na jego honor i reputację.

Art. 16 ust. 2: Dziecko ma prawo do ochrony prawnej przeciwko tego rodzaju ingerencji lub zamachom.

Art. 17: Państwa-Strony uznają ważną rolę spełnianą przez środki masowego przekazu i zapewniają, aby dziecko miało dostęp do informacji oraz materiałów pochodzących z różnorodnych źródeł krajowych i międzynarodowych, a szczególnie do tych, które mają na uwadze jego dobro w wymiarze społecznym, duchowym i moralnym oraz jego zdrowie fizyczne i psychiczne. W tym celu Państwa-Strony będą:

Zasady dobrej praktyki, 2004

a. zachęcały środki masowego przekazu do rozpowszechniania informacji i materiałów korzystnych dla dziecka w wymiarze społecznym oraz kulturalnym, zgodnie z duchem artykułu 29; b. zachęcały do rozwoju współpracy międzynarodowej w dziedzinie wytwarzania, wymiany oraz rozpowszechniania tego rodzaju informacji i materiałów, pochodzących z różnorodnych kulturowych źródeł krajowych oraz międzynarodowych; c. zachęcały do wydawania i rozpowszechniania książek dla dzieci; d. zachęcały środki masowego przekazu, aby w szczególności sposób uwzględniał potrzeby językowe dzieci należących do mniejszości narodowych lub do rdzennej społeczności; e. zachęcały do rozwijania odpowiednich kierunków działalności dla ochrony dzieci przed informacjami i materiałami szkodliwymi z punktu widzenia ich dobra, mając na względzie postanowienia artykułów 13 i 18.

Art. 18 ust. 2: W celu zagwarantowania i popierania praw zawartych w niniejszej Konwencji Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków, związanych z wychowywaniem dzieci, oraz zapewnią rozwój instytucji, udogodnień i usług z zakresu opieki nad dzieckiem.

Art. 19 ust. 1: Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub nadużyć, zaniedbania bądź niedbałego traktowania lub wyzysku, a w tym wykorzystywania w celach seksualnych dzieci pozostających pod opieką rodzica/ów/, opiekuna/ów/ prawnego/yh/ lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

Art. 19 ust. 2: Tego rodzaju środki ochronne powinny zawierać, tam gdzie jest to właściwe, skuteczne przedsięwzięcia w celu stworzenia programów socjalnych dla realizacji pomocy dziecku oraz osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem, jak również inne formy działań prewencyjnych dla ustalania, informowania, wszczynania i prowadzenia śledztwa, postępowania, notowania wymienionych wyżej przypadków niewłaściwego traktowania dzieci oraz tam, gdzie jest to właściwe, ingerencji sądu.

Art. 20 ust. 1: Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub w przypadku, gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa.

Art. 20 ust. 3: Tego rodzaju opieka może obejmować, między innymi, umieszczenie w rodzinie zastępczej, Kafala w prawie islamskim, adopcję lub, gdy nie jest to niezbędne, umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań należy w sposób właściwy uwzględnić wskazania w zachowaniu ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej.

Art. 21: Państwa-Strony uznające i/lub dopuszczające system adopcji zapewnią, aby dobro dziecka było najwyższym względem, i będą:

a. zapewniać, aby adopcja dziecka odbywała się tylko z upoważnienia kompetentnych władz, które będą decydować zgodnie z obowiązującym prawem i postępowaniem, i na podstawie wszelkich stosownych oraz wiarogodnych informacji o tym, że adopcja jest dopuszczalna ze względu na sytuację dziecka w odniesieniu do rodziców, krewnych i opiekunów oraz w przypadku, gdy jest to wymagane, aby osoby zainteresowane wyraziły zgodę na adopcję po przeprowadzeniu z nimi niezbędnych konsultacji; b. traktować adopcję związaną z przeniesieniem dziecka do innego kraju jak zastępczy środek opieki nad dzieckiem, jeżeli nie może być ono umieszczone w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej, lub nie można mu zapewnić w żaden inny odpowiedni sposób opieki w kraju jego pochodzenia; c. dbać o to, aby dziecko adoptowane do innego kraju miało zabezpieczenie gwarancyjne i poziom życia odpowiednie do tych, które byłyby zapewnione w przypadku adopcji krajowej; d. podejmować wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia, aby w przypadku adopcji do innego kraju osoby w niej zaangażowane nie uzyskały z tego powodu niestosownych korzyści finansowych; e. sprzyjać osiągnięciu celów niniejszego artykułu tam, gdzie jest to stosowane, poprzez zawieranie dwustronnych lub wielostronnych porozumień lub umów, a także dążyć w ich ramach do zapewnienia, aby umieszczenie dziecka w innym kraju odbywało się za pośrednictwem kompetentnych władz lub organów.

Art. 22 ust. 1: Państwa-Strony podejmą właściwe kroki dla zapewnienia, aby dziecko, które ubiega się o status uchodźcy, bądź jest uważane za uchodźcę w świetle odpowiednich przepisów prawa międzynarodowego lub wewnętrznego stosowanego postępowania w przypadku, gdy występuje samo lub towarzyszą mu rodzice bądź inna osoba, otrzymało odpowiednią ochronę i pomoc humanitarną przy korzystaniu z odpowiednich praw zawartych w niniejszej Konwencji lub innych międzynarodowych aktach dotyczących praw człowieka oraz innych dokumentach w sprawach humanitarnych, których wspomniane Państwa są Stronami.

Zasady dobrej praktyki, 2004

Art. 22 ust. 2: W tym celu Państwa-Strony zapewnią, w stopniu, jaki uznają za właściwy, współdziałanie w wysiłkach podejmowanych przez Narody Zjednoczone i inne kompetentne organizacje międzyrządowe oraz pozarządowe, współpracujące z Narodami Zjednoczonymi dla udzielania ochrony i pomocy takiemu dziecku oraz odnalezienia jego rodziców lub innych członków rodziny dziecka uchodźcy w celu uzyskania informacji niezbędnych dla ponownego połączenia z rodziną. W przypadkach gdy nie można odnaleźć rodziców ani innych członków rodziny, dziecko zostanie otoczone taką samą opieką jak dziecko pozbawione stałe bądź czasowo swojego otoczenia rodzinnego z jakichkolwiek przyczyn, zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji.

Art. 23 ust. 1: Państwa-Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach honorujących jego godność, umożliwiającą osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa.

Art. 23 ust. 2: Państwa-Strony uznają prawo dziecka niepełnosprawnego do szczególnej troski i będą sprzyjały oraz zapewniały, stosownie do dostępnych środków, rozszerzanie pomocy udzielanej uprawnionym do niej dzieciom oraz osobom odpowiedzialnym za opiekę nad nimi. Pomoc taka będzie udzielana na wniosek tych osób i będzie stosowna do warunków dziecka oraz sytuacji rodziców lub innych osób, które się nim opiekują.

Art. 23 ust. 3: Uznając szczególne potrzeby dziecka niepełnosprawnego, pomoc, o której mowa w ustępie 2 niniejszego artykułu, będzie udzielana bezpłatnie, tam gdzie jest to możliwe, przy uwzględnieniu zasobów finansowych rodziców bądź innych osób opiekujących się dzieckiem, i ma zapewnić, aby niepełnosprawne dziecko posiadało skuteczny dostęp do oświaty, nauki, opieki zdrowotnej, opieki rehabilitacyjnej, przygotowania zawodowego oraz możliwości rekreacyjnych realizowany w sposób prowadzący do osiągnięcia przez dziecko jak najwyższego stopnia zintegrowania ze społeczeństwem oraz osobistego rozwoju, a w tym jego rozwoju kulturalnego i duchowego.

Art. 23 ust. 4: Państwa-Strony będą sprzyjać, w duchu współpracy międzynarodowej, wymianie odpowiednich informacji w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz leczenia medycznego, psychologicznego i funkcjonalnego dzieci niepełnosprawnych, w tym rozpowszechnianiu i umożliwianiu dostępu do informacji dotyczących metod kształcenia, rehabilitacji i przygotowania zawodowego, w celu umożliwienia Państwom-Stronom poprawy ich możliwości i kwalifikacji oraz w celu wzbogacenia ich doświadczeń w tych dziedzinach. W związku z tym potrzeby krajów rozwijających się będą uwzględniane w sposób szczególny.

Art. 24 ust. 1: Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej. Państwa-Strony będą dążyły do zapewnienia, aby żadne dziecko nie było pozbawione swojego prawa dostępu do tego rodzaju opieki zdrowotnej.

Art. 24 ust. 2: Państwa-Strony będą dążyły do pełnej realizacji tego prawa, a w szczególności podejmą niezbędne kroki w celu:

a. zmniejszenia śmiertelności wśród noworodków i dzieci; b. zapewnienia udzielania koniecznej pomocy oraz opieki zdrowotnej wszystkim dzieciom, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju podstawowej opieki zdrowotnej; c. zwalczania chorób i niedożywienia, a w tym - w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - poprzez wykorzystanie między innymi łatwo dostępnych technologii oraz poprzez dostarczanie odpowiednich produktów żywnościowych i wody pitnej, z uwzględnieniem niebezpieczeństwa oraz ryzyka zanieczyszczenia środowiska naturalnego; d. zapewnienia matkom właściwej opieki zdrowotnej w okresie przed i po urodzeniu dziecka; e. zapewnienia, aby wszystkie grupy społeczne, a w szczególności rodzice oraz dzieci, były informowane i posiadały dostęp do oświaty oraz otrzymywały wsparcie w korzystaniu z podstawowej wiedzy w zakresie zdrowia dziecka i karmienia, korzyściach karmienia piersią, higieny i urządzeń sanitarnych, a także zapobiegania wypadkom; f. rozwoju profilaktycznej opieki zdrowotnej i usług, poradnictwa dla rodziców oraz wychowania w zakresie planowania rodziny.

Art. 24 ust. 3: Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe i skuteczne kroki na rzecz zniesienia tradycyjnych praktyk przynoszących szkodę zdrowiu dziecka.

Art. 24 ust. 4: Państwa-Strony zobowiązują się działać na rzecz sprzyjania i zachęcania do rozwoju współpracy międzynarodowej w celu stopniowego osiągania pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym artykule. W związku z tym szczególna uwaga będzie zwrócona na potrzeby krajów rozwijających się.

Art. 25: Państwa-Strony uznają prawo dziecka, umieszczonego przez kompetentne władze w zakładzie w celach opieki, ochrony bądź leczenia w zakresie zdrowia fizycznego lub psychicznego do okresowej kontroli traktowania lub

leczenia dziecka oraz wszelkich innych okoliczności, odnoszących się do jego umieszczenia.

Art. 26 ust. 1: Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, a w tym ubezpieczeń socjalnych, oraz będą podejmowały niezbędne kroki dla osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa zgodnie z ich prawem wewnętrznym.

Art. 26 ust. 2: Tam, gdzie jest to możliwe, powyższe świadczenia powinny być zapewnione z uwzględnieniem zasobów i warunków życia dziecka oraz osób odpowiedzialnych za jego utrzymanie, jak również wszelkich innych okoliczności, odnoszących się do stosowania i realizacji świadczeń wnioskowanych przez dziecko lub w jego imieniu.

Art. 27 ust. 1: Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu.

Art. 27 ust. 2: Rodzic/e/ lub inne osoby, odpowiedzialne za dziecko, ponoszą główną odpowiedzialność za zapewnienie, w ramach ich możliwości, także finansowych, warunków życia niezbędnych dla rozwoju dziecka.

Art. 27 ust. 3: Państwa-Strony, zgodnie z warunkami krajowymi oraz odpowiednio do ich środków, będą podejmowały właściwe kroki dla wspomagania rodziców lub innych osób, odpowiedzialnych za dziecko w realizacji tego prawa, oraz będą udzielać w razie potrzeby pomocy materialnej oraz innych programów pomocy, szczególnie w zakresie żywności, odzieży i mieszkań.

Art. 27 ust. 4: Państwa-Strony podejmą wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia lożenia na utrzymanie dziecka ze strony rodziców lub innych osób ponoszących odpowiedzialność finansową za dziecko, zarówno na terenie Państwa-Strony, jak i za granicą, w szczególności, jeżeli osoba ponosząca odpowiedzialność finansową za dziecko mieszka w państwie innym niż dziecko. Państwa-Strony będą dążyły do przystąpienia do umów międzynarodowych lub zawarcia takich umów, jak również do zawierania odpowiednich porozumień.

Art. 28 ust. 1: Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki i w celu stopniowego realizowania tego prawa na zasadzie równych szans, w szczególności:

a. uczynią nauczanie podstawowe obowiązkowe i bezpłatne dla wszystkich; b. będą popierać rozwój różnorodnych form szkolnictwa średniego, tak ogólnokształcącego, jak i zawodowego, uczynią je dostępne dla każdego dziecka oraz podejmą odpowiednie kroki, takie jak wprowadzenie bezpłatnego nauczania oraz udzielanie w razie potrzeby pomocy finansowej; c. za pomocą wszelkich właściwych środków uczynią szkolnictwo wyższe dostępne dla wszystkich na zasadzie zdolności; d. udostępnią wszystkim dzieciom informacje i poradnictwo szkolne i zawodowe; e. podejmą kroki na rzecz zapewnienia regularnego uczęszczania do szkół oraz zmniejszenia wskaźnika porzucania nauki.

Art. 28 ust. 2: Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe działania, aby dyscyplina szkolna była wprowadzana zgodnie z ludzką godnością dziecka i zgodnie z niniejszą Konwencją.

Art. 28 ust. 3: Państwa-Strony będą popierały i rozwijały międzynarodową współpracę w dziedzinie oświaty, w szczególności w celu przyczyniania się do zlikwidowania ignorancji i analfabetyzmu na świecie, oraz ułatwienie dostępu do wiedzy naukowo-technicznej i nowoczesnych metod nauczania. W tym zakresie należy w szczególności uwzględniać potrzeby krajów rozwijających się.

Art. 29 ust. 1 lit. c): Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na: rozwijanie szacunku dla rodziców dziecka, jego tożsamości kulturowej, języka i wartości, dla wartości narodowych kraju, w którym mieszka dziecko, kraju, z którego dziecko pochodzi, jak i innych kultur.

Art. 30: W tych państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe bądź osoby pochodzenia rdzennego, dziecku należącemu do takiej mniejszości lub dziecku pochodzenia rdzennego nie można odmówić prawa do posiadania i korzystania z własnej kultury, do wyznania i praktykowania swojej religii lub używania własnego języka, łącznie z innymi członkami jego grupy.

Art. 31 ust. 1: Państwa-Strony uznają prawo dziecka do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym.

Zasady dobrej praktyki, 2004

Art. 31 ust. 2: Państwa-Strony będą przestrzegały oraz popierały prawo dziecka do wszechstronnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym oraz będą sprzyjały tworzeniu właściwych i równych sposobności dla działalności kulturalnej, artystycznej, rekreacyjnej oraz w zakresie wykorzystania czasu wolnego.

Art. 32: Państwa-Strony uznają prawo dziecka do ochrony przed wyciskiem ekonomicznym, przed wykonywaniem pracy, która może być niebezpieczna lub też może kolidować z kształceniem dziecka, bądź może być szkodliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego czy społecznego.

Art. 34: Państwa-Strony zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wycisku seksualnego i nadużyć seksualnych. Dla osiągnięcia tych celów Państwa-Strony podejmą w szczególności wszelkie kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania: a. nakłanianiu lub zmuszaniu dziecka do jakichkolwiek nielegalnych działań seksualnych; b. wykorzystywaniu dzieci do prostytucji lub innych nielegalnych praktyk seksualnych; c. wykorzystywaniu dzieci w pornograficznych przedstawieniach i materiałach.

Art. 35: Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania uprowadzeniom, sprzedaży bądź handlowi dziećmi, dokonywanych dla jakichkolwiek celów i w jakiegokolwiek formie.

Art. 36: Państwa-Strony będą bronić dziecko przed wszelkimi innymi formami wycisku, w jakimkolwiek aspekcie naruszającym dobro dziecka.

Art. 37 lit. a): Państwa-Strony zapewnią, aby żadne dziecko nie podlegało torturowaniu bądź okrutnemu, nieludzkiemu czy poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Ani kara śmierci, ani kara dożywotniego więzienia bez możliwości wcześniejszego zwolnienia nie może zostać orzeczona wobec osoby w wieku poniżej osiemnastu lat za popełnione przez nią przestępstwa;

Art. 37 lit. b): Państwa-Strony zapewnią, aby żadne dziecko nie zostało pozbawione wolności w sposób bezprawny lub arbitralny. Aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka powinno być zgodne z prawem i może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny i na właściwy, możliwie najkrótszy czas.

Art. 38: Państwa-Strony zobowiązują się do respektowania norm międzynarodowego prawa humanitarnego mających zastosowanie do nich w przypadku konfliktu zbrojnego, a odnoszących się do dzieci.

Art. 39: Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla ułatwienia przebiegu rehabilitacji fizycznej i psychicznej oraz reintegracji społecznej dziecka, które padło ofiarą: jakiegokolwiek formy zaniechania, wycisku lub wykorzystania, torturowania lub jakiegokolwiek innej formie okrutnego, nieludzkiego czy poniżającego traktowania albo karania, bądź konfliktu zbrojnego. Taka rehabilitacja czy reintegracja przebiegać będzie w środowisku, które sprzyja zdrowiu, zapewnieniu własnego szacunku i godności człowieka.

Protokół 1 do CRC - Protokół fakultatywny w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii z roku 2000

Art. 3 - wprowadza obowiązek objęcia prawem kryminalnym lub karnym seksualnego wykorzystywania dzieci lub handlu dziećmi dla dowolnych celów (transplantacja organów, adopcja, prostytucja, praca dzieci).

Art. 8 ust. 1: Państwa podejmą odpowiednie kroki w celu ochrony interesów dzieci, które są ofiarami wykorzystywania seksualnego lub handlu.

Protokół 2 do CRC - Protokół fakultatywny w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne z roku 2000

Link: <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/protocolchild.htm>

CAT - Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, 1984

Art. 3: Żadne Państwo nie będzie zwracać innemu państwu danej osoby, jeżeli istnieją poważne podstawy, by sądzić, że może jej tam grozić stosowanie tortur.

CERD - Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej z roku 1965

Link: http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/d_icerd.htm

CRS, Konwencja w sprawie ograniczania bezpaństwowości, 1961

Link: <http://www.unhcr.md/article/convstateless61.htm>

Dzieci-uchodźcy - Wytyczne dotyczące ochrony i opieki, UNHCR, 1994 r.

Link: <http://www.separated-children-europe-programme.org/Global/framed.asp?source=Documents/Eng/Legislation/RefugeeChildren.pdf>

ECHR – Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (wraz z Protokołami) z roku 1950

Art. 3. Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

Art. 4: Nikt nie może być trzymany w niewoli lub w poddaństwie lub zmuszany do świadczenia pracy przymusowej.

Art. 8 ust. 1: Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

ECRE (Dzieci), Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych: Stanowisko w sprawie dzieci-uchodźców z roku 1996

Link: <http://www.ecre.org/positions/children.pdf>

ECRE (Integracja), Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych: Stanowisko w sprawie integracji uchodźców w Europie, grudzień 2002

Link: <http://www.ecre.org/positions/integ02.pdf>

ICCPR - Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z roku 1966 (i Protokół Fakultatywny)

Art. 8: Nie wolno nikogo trzymać w niewoli lub w poddaństwie ani nie wolno nikogo zmuszać do pracy obowiązkowej.

Art. 19: Każdy człowiek ma prawo do posiadania bez przeszkód własnych poglądów. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego wyrażania opinii.

Art. 23 ust. 1: Rodzina ma prawo do ochrony ze strony Państwa.

Art. 24 ust. 1: Każde dziecko, bez żadnej dyskryminacji, ma prawo do środków ochrony, jakich wymaga status małoletniego, ze strony rodziny, społeczeństwa i Państwa.

ICESCR - Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z roku 1966

Art. 10 ust. 3: Należy podjąć specjalne kroki w celu zapewnienia ochrony wszystkim dzieciom bez jakiegokolwiek dyskryminacji *oraz* Należy chronić dzieci przed wyzyskiem ekonomicznym i społecznym.

ICRMW - Międzynarodowa Konwencja dotycząca ochrony praw wszystkich migrujących pracowników i członków ich rodzin z roku 1990

Art. 44 ust. 1: Państwa podejmą stosowne środki w celu zapewnienia ochrony jedności rodzin migrujących pracowników.

Konwencja Haska z roku 1996 - Konwencja Haska o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej i środków ochrony dzieci z roku 1996

Link: <http://www.hcch.net/e/conventions/menu34e.html>

Konwencja Haska z roku 1993 - Konwencja Haska o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia z roku 1993 oraz zalecenie dotyczące zastosowania Konwencji do dzieci-uchodźców

Link: <http://www.hcch.net/e/conventions/menu33e.html>

Konwencja o uchodźcach 1951 (Konwencja dotycząca statusu uchodźców)

Art. 31: Państwa nie będą nakładały kar za nielegalny wjazd lub pobyt na uchodźców przybywających z terytorium, na którym groziły im prześladowania w rozumieniu art. 1 *oraz* Kary nie będą nakładane na uchodźców poszukujących

azyłu, którzy przebywają na terytorium bez zezwolenia, pod warunkiem że przedstawią wiarygodne przyczyny swojego nielegalnego wjazdu lub pobytu.

Art. 33: Państwa nie będą zwracać osoby do kraju, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo w rozumieniu art. 1.

Ministrowie RE 91 - Zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (91) 11 w sprawie wykorzystywania seksualnego, pornografii i prostytucji dzieci i młodzieży oraz handlu dziećmi i młodzieżą

Link: <http://cm.coe.int/ta/rec/1991/91r11.htm>

Ministrowie RE 2000 - Zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (2000) 11 w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi dla celów wykorzystywania seksualnego

Link: <http://cm.coe.int/ta/rec/2000/2000r11.htm>

MOP C182 – Konwencja Międzynarodowej Organizacji Pracy nr C182 dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci z roku 1999

Art. 3: Wyrażenie „najgorsze formy pracy dzieci” obejmuje sprzedaż i handel dziećmi.

Podręcznik UNHCR „Zasady i tryb ustalania statusu uchodźcy” z roku 1992

Link: <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/opendoc.pdf?tbl=MEDIA&id=3d58e13b4&page=publ>

Protokół dotyczący statusu uchodźców z roku 1967

Link: <http://www.unhcr.ch>

Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych o zorganizowanej przestępczości międzynarodowej z roku 2000

Art. 7: Każde Państwo Strona rozważy umożliwienie ofiarom handlu ludźmi pozostanie na jego terytorium na pobyt czasowy lub stały, zależnie od okoliczności.

Art. 14 ust. 2: Działania określone w niniejszym Protokole będą interpretowane oraz stosowane w sposób nie powodujący dyskryminacji osób z tytułu ich bycia ofiarami handlu ludźmi. Interpretacja i podejmowanie takich działań powinno być zgodne z uznanymi na arenie międzynarodowej zasadami równego traktowania.

Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z roku 2000

Art. 19 ust. 2: Działania określone w niniejszym protokole będą interpretowane oraz stosowane w sposób nie powodujący dyskryminacji osób z tytułu bycia tych osób obiektem czynów, o których mowa w artykule 6 niniejszego protokołu. Interpretacja i podejmowanie takich działań powinno być zgodne z zasadami niedyskryminacji uznanymi na arenie międzynarodowej.

Rada UE - Deklaracja Brukselska w sprawie zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi, maj 2003 r.

Link: http://europa.eu.int/eur-lex/en/dat/2003/c_137/c_13720030612en00010009.pdf

Rada UE - Wnioski dotyczące krajów, w których na ogół nie istnieje poważne ryzyko prześladowań, 1992 r.

Brak linku

Rada UE - Wspólne działanie z dnia 24 lutego 1997 r. dotyczące działań mających na celu zwalczanie handlu ludźmi i seksualnego wykorzystywania dzieci

Link: http://ue.eu.int/ejn/data/vol_b/5_actions_communes/coopera_judiciaire/l-063-04031997-2-6-en.html

Rada UE - Wspólne Stanowisko w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca”, marzec 1996 r.

Link:

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31996F0196&model=guichett

RE Młodzi migranci, Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1596 (2003). Sytuacja młodych migrantów w Europie.

Link: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta03/EREC1596.htm>

Rezolucja Rady UE w sprawie jednolitego podejścia do pytań dotyczących przyjmujących państw trzecich, 1992 r. – Brak linku

Rezolucja Rady UE w sprawie wyraźnie bezpodstawnych wniosków o azyl, 1992 r.

Brak linku

Rezolucja Rady UE z dnia 3 czerwca 1993 r. w sprawie harmonizacji polityk krajowych dotyczących łączenia rodzin

Brak linku

Rez. UE Min. gwarancje - Rezolucja Rady UE w sprawie minimalnych gwarancji w procedurze azylowej czerwiec 1995

ust. 1: Procedury azylowe będą stosowane w pełnej zgodności z Konwencją Genewską z roku 1951 i Protokołem Nowojorskim z roku 1967 dotyczącym statusu uchodźców oraz z innymi obowiązkami na mocy prawa międzynarodowego w odniesieniu do uchodźców i praw człowieka. W szczególności procedury winny być w pełni zgodne z art. 1 Konwencji z roku 1951 dotyczącym definicji uchodźcy oraz z art. 33 dotyczącym zasady non-refoulement (zakazu wydalania uchodźcy do kraju, w którym istnieje poważne ryzyko złego traktowania) i z art. 55 w sprawie współpracy z Urzędem UNHCR, w tym ułatwiania realizacji obowiązku nadzorowania zastosowania Konwencji.

ust. 26: Należy zapewnić, aby poszukujący azylu małoletni pozbawieni opieki byli reprezentowani przez specjalnie wyznaczoną osobę dorosłą lub instytucję, jeśli na mocy przepisów prawa krajowego nie mają zdolności prawnej. Taka osoba dorosła lub przedstawiciele takiej instytucji mogą towarzyszyć małoletniemu pozbawionemu opieki podczas przeprowadzania wywiadu lub przesłuchania. Rolą tych osób jest ochrona interesów dziecka.

ust. 27: Podczas rozpatrywania podania osoby małoletniej pozbawionej opieki uwzględniać się będzie jego rozwój umysłowy i dojrzałość.

Rez. UE - Rezolucja w sprawie osób nieletnich pozbawionych opieki będących obywatelami państw trzecich, czerwiec 1997 (97/C 221/03)

Art. 2 ust. 3: Osoby nieletnie pozbawione opieki które, na mocy przepisów krajowych, muszą pozostać na granicy do czasu podjęcia decyzji, dotyczącej ich przyjęcia na terytorium lub ich powrotu, powinny otrzymać niezbędne wsparcie materialne i opiekę, w celu zaspokojenia ich podstawowych potrzeb, takich jak wyżywienie, zakwaterowanie odpowiednie do ich wieku, dostęp do urządzeń sanitarnych i opieka medyczna.

Art. 3 ust. 1: Państwa Członkowskie powinny dolożyć starań w celu ustalenia tożsamości osoby nieletniej możliwie jak najszybciej po jej przybyciu, jak również faktu, że osoba ta jest pozbawiona opieki. Informacje w sprawie tożsamości i sytuacji nieletniego mogą być uzyskiwane różnymi środkami, w szczególności za pomocą odpowiedniego wywiadu, który powinien zostać przeprowadzony najszybciej jak to możliwe, w sposób odpowiadający wiekowi nieletniego.

Uzyskane informacje powinny być właściwie udokumentowane. Żądając, otrzymując, przekazując i przechowując uzyskane informacje należy dolożyć szczególnych starań i zachować poufność, w szczególności w przypadku osób ubiegających się o azyl, w celu zarówno ochrony osoby nieletniej jak i członków jej rodziny. Te wczesne informacje mogą w szczególności zwiększyć połączenia nieletniego z jego rodziną w kraju pochodzenia lub w państwie trzecim.

Art. 3 ust. 2: Bez względu na ich status prawny, osoby nieletnie pozbawione opieki powinny być uprawnione do niezbędnej ochrony i podstawowej opieki, zgodnie z przepisami prawa krajowego.

Art. 3 ust. 3: Państwa Członkowskie powinny, w celu połączenia nieletniego z jego rodziną, podjąć starania w celu odnalezienia członków rodziny osoby nieletniej pozbawionej opieki najszybciej jak to możliwe lub w celu określenia miejsca zamieszkania członków rodziny, bez względu na ich status prawny i nie naruszając ważności jakiegokolwiek wniosku o pozwolenie na pobyt.

Osoby nieletnie pozbawione opieki mogą również być zachęcane i może być im udzielana pomoc w kontaktowaniu się z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża, krajowymi organizacjami Czerwonego Krzyża lub innymi

organizacjami w celu odnalezienia jego członków rodziny. W szczególności, w przypadku osób ubiegających się o azyl, w każdym przypadku, gdy zawiera się umowy w celu odnalezienia członków rodziny, poufność powinna być właściwie respektowana w celu ochrony zarówno osoby nieletniej jak i członków jej rodziny.

Art. 3 ust. 4 i 5: Do celów stosowania niniejszej rezolucji, Państwa Członkowskie powinny zapewnić najszybciej jak to możliwe niezbędną reprezentację osoby nieletniej w postaci: a) kuratora, lub b) reprezentacji przez (krajową) organizację, która jest odpowiedzialna za opiekę i ochronę nieletnich, lub c) innej właściwej reprezentacji. W przypadku gdy zostaje wyznaczony kurator dla osoby nieletniej pozbawionej opieki, powinien on zapewniać, zgodnie z prawem krajowym, że potrzeby osoby nieletniej (na przykład prawne, socjalne, medyczne lub psychologiczne) są należycie spełniane.

Art. 3 ust. 6: Jeżeli można przypuszczać, że osoba nieletnia pozbawiona opieki, w wieku szkolnym, będzie pozostawać w Państwie Członkowskim przez dłuższy okres czasu, nieletni powinien mieć dostęp do instytucji kształcenia ogólnego na tych samych zasadach co obywatele przyjmującego Państwa Członkowskiego lub zastępczo, do właściwych instrumentów specjalnych.

Art. 3 ust. 7: Osoby nieletnie pozbawione opieki powinny otrzymywać właściwą opiekę medyczną, w celu spełnienia ich nagłych potrzeb. Specjalną opiekę medyczną lub inną pomoc należy zapewnić osobom nieletnim, które cierpiały z powodu jakiegokolwiek formy zaniedbania, wykorzystania lub znęcania się, tortur lub jakiegokolwiek innej formy okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania lub karania, lub też z powodu konfliktów zbrojnych.

Art. 4 ust. 1: Każda osoba nieletnia pozbawiona opieki powinna mieć prawo do zwrócenia się z wnioskiem o udzielenie azylu. Jednakże, Państwa Członkowskie mogą zastrzec dla siebie prawo do zażądania, aby osoba nieletnia poniżej pewnego wieku, ustalonego przez zainteresowane Państwo Członkowskie, nie mogła zwracać się z wnioskiem o udzielenie azylu, do czasu uzyskania opieki kuratora, specjalnie wyznaczonego dorosłego przedstawiciela, lub instytucji.

Art. 4 ust. 2: Uwzględniając szczególne potrzeby osób nieletnich i ich niekorzystną sytuację, Państwa Członkowskie powinny traktować przetwarzanie wniosków o azyl, składanych przez osoby nieletnie pozbawione opieki jako sprawę nie cierpiącą zwłoki.

Art. 4 ust. 3: lit. a) zasadniczo, osoba ubiegająca się o azyl, pozostająca bez opieki, która twierdzi, że jest nieletnia, musi przedstawić dowody na swój wiek. b) jeżeli takie dowody są niedostępne lub istnieje poważna wątpliwość, Państwa Członkowskie mogą przeprowadzić ocenę wieku osoby ubiegającej się o azyl. Ocena wieku powinna być przeprowadzana obiektywnie. Do takich celów Państwa Członkowskie mogą powierzyć przeprowadzenie przez wykwalifikowany personel medyczny, medycznego badania wieku, za zgodą osoby nieletniej, specjalnie wyznaczonego dorosłego przedstawiciela, lub instytucji.

Art. 4 ust. 4: Państwa Członkowskie powinny umieszczać osoby nieletnie pozbawione opieki na czas trwania procedury udzielania azylu: a) z dorosłymi krewnymi, b) w rodzinie zastępczej, c) w ośrodkach przyjęć specjalnie przystosowanych do przyjmowania osób nieletnich, lub d) w innych miejscach zakwaterowania, odpowiednio przystosowanych do przyjmowania osób nieletnich, na przykład w takich, które umożliwią im niezależne życie, ale przy zapewnieniu właściwego wsparcia. Państwa Członkowskie mogą umieszczać osoby nieletnie pozbawione opieki w wieku lat 16 lub starszych w ośrodkach przyjęć dla osób dorosłych ubiegających się o azyl.

Art. 4 ust. 5: (a) W trakcie wywiadu w sprawie ich wniosku o udzielenie azylu, osobom pozbawionym opieki, ubiegającym się o azyl może towarzyszyć kurator, specjalnie wyznaczony dorosły przedstawiciel, lub instytucja, dorosły krewny lub opiekun prawny. (b) wywiad powinien być przeprowadzony przez funkcjonariuszy, którzy posiadają niezbędne doświadczenie lub wykształcenie. Znaczenie właściwego kształcenia funkcjonariuszy, przeprowadzających wywiady z osobami nieletnimi pozbawionymi opieki, ubiegającymi się o azyl, powinno być należycie wzięte pod uwagę.

Art. 4 ust. 6: Rozpatrując wniosek o udzielenie azylu osoby nieletniej pozbawionej opieki, dodatkowo należy brać pod uwagę, poza obiektywnym stanem faktycznym i okolicznościami, wiek osoby starającej się o azyl, stopień dojrzałości i rozwoju umysłowego oraz fakt, że osoba ta może mieć ograniczoną wiedzę na temat warunków w kraju pochodzenia.

Art. 4 ust. 7: Wraz z uzyskaniem przez osobę nieletnią pozbawioną opieki statusu uchodźcy lub jakiegokolwiek innego stałego prawa pobytu, należy zapewnić jej długoterminowe uzgodnienia dotyczące zakwaterowania.

Art. 5: W przypadku gdy osoba nieletnia nie uzyska pozwolenia na przedłużenie pobytu w Państwie Członkowskim, dane Państwo Członkowskie może wyłącznie odesłać z powrotem osobę nieletnią do kraju jej pochodzenia lub do państwa trzeciego, przygotowanego na jej przyjęcie, jeżeli w momencie przybycia do tego państwa – w zależności od potrzeb osoby nieletniej w świetle jej wieku i stopnia niezależności – dostępne są właściwe przyjęcia i opieka. Może to zostać zapewnione przez rodziców lub inne osoby dorosłe, sprawujące opiekę nad dzieckiem, lub przez organy rządowe lub pozarządowe.

Art. 5 ust. 2: Dopóki odesłanie na tych warunkach nie jest możliwe, Państwa Członkowskie powinny zasadniczo umożliwić nieletniemu pozostanie na ich terytorium.

Art. 5 ust. 3 lit. a), c) i d). Właściwe władze Państw Członkowskich powinny, w związku z powrotem osoby nieletniej, współpracować: a) włączeniu osób nieletnich pozbawionych opieki z pozostałym członkom ich rodzin, albo w kraju pochodzenia osoby nieletniej albo w kraju, w którym przebywają członkowie rodzin; b) z władzami kraju pochodzenia osoby nieletniej lub władzami innego kraju, w celu znalezienia właściwego trwałego rozwiązania; c) z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak UNHCR lub UNICEF, które biorą już czynny udział w doradzaniu rządów w sprawie wytycznych dotyczących postępowania z osobami nieletnimi pozbawionymi opieki, w szczególności osobami ubiegającymi się o azyl; d) w przypadku gdy sytuacja tego wymaga, z organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia przyjęcia i opieki w kraju, do którego osoba nieletnia zostanie odesłana.

UNHCR-AP - Agenda for Protection (Plan Ochrony) 2002 r.

Część III, cel 1 ust. 9: Państwa, UNHCR, organizacje pozarządowe i inni partnerzy winni zajmować się potrzebami rozdzielonych dzieci, w tym między innymi poprzez tymczasowe umieszczenie ich w rodzinach zastępczych lub wyznaczenie opiekunów publicznych lub niepublicznych oraz monitorowanie poczynionych ustaleń oraz Państwa powinny zbadać możliwość zastosowania alternatywnych rozwiązań w stosunku do zatrzymania osób ubiegających się o azyl i uchodźców oraz powinny z reguły powstrzymać się od zatrzymywania dzieci.

Część III, cel 6 ust. 2: Państwa, UNHCR i partnerzy powinni wprowadzić środki celem zapewnienia, że dzieci-uchodźcy sprawiedliwie uczestniczą w procesie decyzyjnym we wszystkich sferach życia uchodźcy, a także we wdrażaniu podjętych decyzji oraz Państwa winny przykładać wagę do kształcenia podstawowego i średniego dla uchodźców.

Wytyczne ONZ dot. pr. człowieka i handlu ludźmi - Zasady i wytyczne rekomendowane przez Wysokiego Komisarza Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka dotyczące praw człowieka i handlu ludźmi, E/2002/68/Add.1, 20 maja 2002 r.

Link: [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument)

Wytyczne UNHCR - Wytyczne w sprawie polityk i procedur postępowania z ubiegającymi się o azyl dziećmi pozbawionymi opieki z roku 1997

Link: <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/opendoc.pdf?tbl=MEDIA&id=3d4f91cf4&page=publ>

Zalecenie dotyczące zastosowania, w odniesieniu do dzieci-uchodźców i innych wysiedlonych dzieci, Konwencji Haskiej o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia, Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego, październik 1994 r.

Link: <http://www.hcch.net/e/conventions/zalacznika33e.html>

Zal. RE Lotniska - Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1475 (2000). Przybycie osób ubiegających się o azyl na lotniska europejskie.

Link: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA00/EREC1475.htm>

Zal. RE Szkolenie urzędników - Zalecenie Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1309 (1996) w sprawie szkolenia urzędników przyjmujących w punktach kontroli granicznej osoby ubiegające się o azyl.

Link: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta96/EREC1309.htm>

Zasady ONZ dotyczące ochrony nieletnich pozbawionych wolności z roku 1990

Link: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r113.htm>